

יו"ל לקראת מבחן "דרשן"
על הדף היומי, שיתקיים
אי"ה ביום שישי י' באדר א.

סיכום הדף

סיכומי גפ"ת בהירים על סדר הדף

גיטין

לג - סב

- לפניך סיכום שמטרתו **לסדר** את עיקרי הדברים העולים מן הגמרא; - חילוקי ופרטי הדינים.
- חילוקי הטעמים.
- דינים טעמים והלכות העולים מן התוס'.
- בכל מקום שנסמן כזה « מופיעה ההלכה.
- דברי רש"י שאין עליהם חולק שולבו בדברי הגמ' ללא ציון.

לע"נ סבתי מרת חנה ע"ה בת הגה"צ ר' שלום לופס ז"ל

נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

©

כל הזכויות שמורות
להערות והארות, תרומות והנצחות:
יוסף אוזנה
ברזיל 101 ירושלים
054-8416200

פקס: 1532-6521811
דוא"ל: 6521811@okmail.co.il

לג

- ביטול גט בב"ד לפני תקנת ר"ג (הזקן), ונפק"מ לרבי דביטלו מבוטל (תוס');
לרב נחמן - בפני ב', דהוי אודועי בעלמא, וגבי פרוזבול מצינו ב' שנקראו ב"ד. « וכן הלכה.
לרב ששת - בפני ג', וכן בפרוזבול בעי' ג'. ומ"מ הוי פרוזבול בכתב בלשון עדים;
לרש"י - כגון דוכרן סהדותא דהוה באנפנא וכו' וחמתי למטה אני פלוני דיין.
לתוס' - שאין הדיינים נזכרים בתורף אלא חתומים בסוף לאחר העדים.
- תקנת ר"ג; לר' יוחנן - תקנת ממזרים, דס"ל מבטלו בפני ב' ואין קול ושמא לא תשמע שביטל ותנשא.
לריש לקיש - תקנת עגונות, שלא יוכל לבטל בקל, וס"ל דמבטלו בפני ג' ויש קול ולא תוכל להנשא.

תוס': ולכו"ע בהלוה (אפי') בפני ג' לא גבי ממשעבדי, דמאן דיזיף בצנעא יזיף.

- ולכו"ע במוכר שדהו בפני ב' גובה ממשעובדים, משא"כ הכא (שביטל) דבעי' גילוי מילתא טפי.
 • בטלו בב"ד; לרבי - מבוטל. « וכן הלכה. וחזר בו רבי והודה לרשב"ג (ולתי' א' בתוס' לד. לר"ג לא חזר בו).
לרשב"ג - אינו מבוטל, שא"כ מה כח ב"ד יפה. וכיון שקידש אדעתא דרבנן אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, בכסף ע"י הפקר ב"ד הפקר ובביאה דהוי ביאתו ביאת זנות.
- תוס': לרשב"ג דאפקעינהו לקידושין, לא חיישינן שיחפה על בת אחותו ע"י שישלח לה גט ויבטלו בב"ד; לר"ת - דכדין מחפה עליה.
לר"ת - דאי ידעינן שלכך מתכוין לא אפקעינהו, אבל בלא מתכוין אפקעינהו, ואפי' שע"י כן מטרה ממזרים.

ובזינתה לא הוי התראת ספק; או דאזלינן בתר רובא דאין מגרשין וכששולחין גט אין מבטלין.

או דאוקמינן אחזקת נשואה.

- אמר לעשרה כתבו גט לאשתי; לרבי - יכול לבטל זה שלא בפני זה. « וכן הלכה.
לרשב"ג - אינו יכול, ואפי' בדיעבד לא מבוטל, דהוי מתקנת ר"ג.
 או דפליגי אם עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, דלרשב"ג בטלה כולה ושמא לא ידעו האחרים שביטל, ואפי' ביטל כולם זה שלא בפני זה לא מהני.
 או דלכו"ע לא בטלה כולה, ולרשב"ג מילתא דמתעבדא בי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה.
 ונפק"מ באמר כולכם, דאי טעמא דרשב"ג משום שבטלה כולה הכא לא חיישי' שלא ידעו האחרים דכולם צריכים לחתום. וב' הוי ככולכם, דשניהם צריכים לחתום, אבל ב' שליחי הולכה סגי שא' יסמור.

לד

- קטנים שבאו לחלוק בנכסי האב, ב"ד מעמידין לכ"א אפוטרופוס, לרש"י - והאפוטרופוס בורר חלק יפה.
לר"ת - ב"ד בוררים, דצריך שומת ב"ד, והאפוטרופוס שומר חלקו.

הגדילו; לשמאל - יכולין למחות. ומוחין ברוחות (תוס').

- לרב נחמן - אין יכולין למחות, דא"כ מה כח ב"ד יפה. « וכן הלכה.
 ומודה ר"ג בביטל גט בב"ד דאיכא איסורא דא"א ומשום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו רבנן קידושין, משא"כ הכא דהפקר ב"ד הפקר.

תוס': ומודה ר"ג בממונא דטעו וכגון שום הדיינים שפחתו או הותירו שתות דמכרן בטל.

- תוס': הא דיתומין חולקין, ה"מ כששניהם רוצים או שא' אינו בפנינו.
וה"מ בדבר שאין שייך בו גוד או איגוד.
 חזר השליח ולא נתן לה ואמר הבעל ברוך הטוב והמטיב;
לאביי - לא בטל הגט ויכול השליח לתתו לה, דגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא. « והלכה כאביי ביע"ל קג"ם.

לרבא - בטל הגט ויכתוב חדש, דגילוי דעתא בגיטא מילתא היא.

- ומודה רבא בפסקיה מברא דהוי גט, דכשאמר חזו דאתאי רוצה לקיים את התנאי (ואין אונס בגיטין) ולא לבטל את הגט.

- יש לו ב' שמות, ר"ג תיקן דלא סגי בשם אחד (משום לעז), לרש"י - ויכתוב 'פלוני וכל שום שיש לו'.
לר"ת - יכתוב את כל השמות במפורש.
- ב' שמות בב' מקומות - אם אתחזק (יודעים) שיש לו שם נוסף במקו"א בעי' כל שמותיו, ואל"כ אינה מגורשת, ואם לא אתחזק סגי בשם הידוע לפנינו.
- ב' שמות במקום אחד - יכתוב קודם את השם שהרוב קוראין אותו.
- תוס': וה"מ לכתחילה, אבל בדיעבד סגי בשם אחד (ואפי' חניכה). והא דנקיי הדעת שבירושלים כתבו לכתחילה רק חניכה, אן כי שמותיהן היו ידועים וליכא לעז.
אן דמיירי שהכינוי דומה לשם.
- תוס': באתחזק, לגמ' דידן - שם של מקום הנתינה הוא העיקר.
לתוספתא - העיקר הוא השם של מקום הכתיבה.
- תוס': גר שכתב רק שם עכו"ם - כשר.
מומר שכתב רק שם יהדות - כשר לכתחילה, וחלילה להזכיר שם עכו"ם בתורת משה וישראל.
- אלמנה נפרעת מיתומים בשבועה, אע"ג דהור"א לומר דמשום חניא (שתרצה לינשא) אקילו רבנן שלא תשבע. תוס': ואע"ג דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו, כיון שיש לה בתנאי ב"ד חיישי' שהתפיס לה צררי.

לה

- תוס': לבו אנסו לישיבע (שוגג) פטור מקרבן ומלאו, חוץ מנשבע על פקדון דאפי' בשוגג נענש די ש לו להזהר בשמירתו כדי שלא יבוא לידי שבועה.
- נמנעו מלהשביע את האלמנה, דטרחה קמי יתמי ומורה היתר לקחת שכר טירחה, והרי עונש שבועה מרובה; לשמואל - ה"מ בב"ד, דנשבעת בנקיטת חפץ (ס"ת או תפילין) ובשם, אבל חוץ לב"ד לא נמנעו מלהשביעה דאין עונשה חמור כ"כ.
- לרב - נמנעו מלהשביעה גם מחוץ לב"ד (וי"א שרב כשמואל). ומורה רב בקפצה ונשבעה דגובה. בזמן ר"ג - תיקן ר"ג להדירה ועי"כ גובה כתובתה. וכן עשה רב יהודה, שהדיר או שהשביע חוץ לב"ד.
- בזמן רב - לא היו מדירין אותה, דבשני דרב קילי נדרי.
- תוס': בזה"ז - תקנו לקבל חרם במקום שבועה.
- תוס': נודרת שתאסר בפרי אחד אם קבלה כתובתה. ולא אוסרת כל פירות שבעולם, דכיון שא"א לקיים עוברת לאלתר בכל יחל (אם קבלה), ואינה חוששת לנדור אלא בנדר שנאסרת בו כל חייה.
- גרושה נשבעת בב"ד ולא מהני בה נדר, דלא טרחה קמי יתמי ואין לה הוראת היתר, חוץ מבגט יבמין; לרש"י - שיכמה נתן לה גט לפוסלה על האחין, וגובה מנכסי בעלה הראשון שנתאלמנה ממנו.
- לר"י - לאחר שנתייבמה גרשה יבם וגובה מנכסי בעלה הראשון ומורה היתר כי טרחה לפני אחיו.
- אלמנה שניסת; לר"ה - אין מדירין אותה, דלמא בעל מיפר לה. אבל קודם שניסת אינו יכול להפר דאינו מיפר בקודמין, וחכם לא יפר דס"ל צריך לפרט את הנדר.
- לר"נ - מדירין אותה ברבים, דס"ל כמ"ד אין לו הפרה. וגם קודם שניסת מדירין ברבים, דס"ל א"צ לפרט את הנדר.
- לר"ה, לא ידירה ברבים, דס"ל כמ"ד יש לו הפרה.
- תוס': ולא ידירה שלא תאכל ככר זה אם קבלה ותאכל לאלתר בפנינו, דחוששת רק מנדר לכל חייה.
- ולא ידירה בפני בעלה ויאמר לה קיים ליכי דאינו יכול להפר, דשמא יפר לה קודם בלחש.
- ולא ידירה על דעת רבים, אן דבעל יכול להפר אפי' בזה כמו שיכול להפר בלא חרטה.
- אן דר"ה לית ליה דאמימר וס"ל דאפי' ע"ד רבים יש לו הפרה.
- תוס': המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו, י"א מפני הבושה וי"א מפני חשד. והא דהכא חששו שחכם יפר מה שנדרה ליתומין; אן כי בדיעבד מופר אפי' שלא בפניו.
- אן כי לא שייך כאן בושה וחשד, דלא ידעי אם קבלה מכתובתה.
- הנשאל לחכם; לר"פ - צריך לפרט נדרו, דשמא נדר שלא לעבור על איסור ובה להתירו.
- לר"נ - א"צ לפרט, דפעמים שלא יפרש הכל וחכם לא מיפר אלא לדעת מה ששמע.

לו

- לאמימר, וכן הלכה (תוס'), נדר שהודר ברבים יש לו הפרה. על דעת רבים (שאומר על דעת פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם ותוס') אין לו הפרה, אא"כ צריך להפר לדבר מצווה, דמסתמא ניחא להו לרבים (תוס').
- העדים חותמין בשטרות מפני תיקון העולם (לרש"י - מתקנת ר"ג. לר"ת - מקודם נתקנה);
לר"א דעדי מסירה כרתי, תקנו עדי חתימה שמא עדי מסירה ימותו או ילכו למדה".
- לר"מ דעדי חתימה כרתי, תקנו שעדים מפרשין שמותיהן שיוכלו לקיים אחרים שמכירים אותם. ורבנן חתמו בסימן, שהיו כולם מכירים אותו ע"י שטר"ו ושלומות.
- לרבי שביעית בזה"ז דרבנן, דכתי' "זוה דבר השמיטה שמוט" ששמיטת כספים נוהגת כשיש שמיטת קרקע. ורבנן תקנו דתשמט;
לאביי - דבשב ואל תעשה מותר לעקור דבר מה"ת. והלל תיקן פרוזבול רק בזה"ז דשביעית דרבנן.
לרבא - דהפקר ב"ד הפקר, לרש"י - והלל תיקן פרוזבול אפי' לרבנן דשביעית בזה"ז דאורייתא.
לתוס' - תיקן למ"ד דרבנן, דמשום הפקר ב"ד לא היה עוקר שביעית דאוריית'.
- בבית שני; לרש"י - לא נהג יובל (אלא מדרבנן), ולאביי דהכא כשאין יובל אין שמיטה. ולת"כ שביעית נוהגת גם כשאין יובל.
לתוס' - נהג יובל מדאורייתא, שהרי נהגו בעבר עברי ובכתי ערי חומה. והלל שהיה בבית שני תיקן פרוזבול בשביל אחר החורבן ולא לדורו.
- תוס': יובל; א. נוהג רג בזמן שכל יושביה עליה.
 ב. אין בו שמיטת כספים.
- ג. לא תקנו זכר ליובל כמו שתקנו בשמיטה, דאין רוב ציבור יכולין לעמוד באיסור עבודת קרקע ב' שנים רצופות.
- ספק - האם הלל תיקן פרוזבול לדורו וב"ד שגדול ממנו (בכמה ובמנין) יכול לבטלו, א"ד תיקן לדורות וא"א לבטלו.
- פשוט - שהלל תיקן פרוזבול רק בכגון ב"ד דרב אמי ורב אסי. וסגי בב"ד חשוב שבכל דור (תוס').
- תוס': פשט ברוב ישראל - יכולין להתיר רק ב"ד שגדול מהראשון, חוץ מי"ח דבר דאפי' גדול אינו יכול לבטל, מפני שעמדו להם בנפשותיהם דתלמידי ב"ש הרגו בתלמידי ב"ה.
 לא פשט ברוב ישראל - יכול להתיר אפי' ב"ד קטן, חוץ מתקנה שהיא למקום אחד דבעי' גדול.

לז

- פרוזבול: א. יתומין א"צ, דר"ג ובית דינו (ונשיאים שבכל דור) אביהן של יתומין ושטרותיהן כמסורין לב"ד.
 ב. רבנן לא כתבו פרוזבול, אלא מסרי מיליהו ואמרו לחבריהם 'הרי אתם ב"ד וחובי מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה'.
- תוס': ג. פרוזבול מאוחר פסול, דפרוזבול מועיל רק להלוואות שקדמו לו.
- תקנו פרוזבול רק ביש לו (או לערב או לחייב לו) קרקע, דלא שכיחא שמלוה למי שאין לו קרקע ולא תקון בה רבנן. א. וסגי בקרקע כל שהוא; לרש"י - שראוי לגבות בו הכל וכמעשה דקטינא דאביי.
לרשב"ם - דשווה כל החוב דאין אונאה לקרקעות.
- ב. אפי' השאילו מקום להתנוד וכיריים.
- ג. אפי' יש לו עציץ נקוב (על יתדות דליכא מקומו), דלא פלוג רבנן במקרקעי (תוס').
- שטר שיש בו אחריות; לרב ושמואל - משמט, וכמלוה ע"פ ושטר שאין בו אחריות.
לר' יוחנן ור"ל - כמדומה שאינו משמט, דהוי כגבוי, ומ"מ משמט ואין מוציאין ממונו בידים.
לבית שמאי - אינו משמט, דשטר העומד ליגבות כגבוי דמי.
 ומודו כו"ע בסיים (הראה בסימניה ובמצריה) לו שדה אחת דאינו משמט, דכגבוי ממש דמי.

- בע"ח קונה משכון ואם אבד חייב באחריותו, דכתי' "ולך תהיה צדקה". ובכה"ג אין שביעית משמטת דהוי כגבוי. תוס': משכנו שלא בשעת הלוואה - הוי ש"ש, דנהנה במה שקנהו לקנות בו אשה וכדו'.
 - משכנו בשעת הלוואה - לא קונה בו אשה ולא הוי ש"ש, ומ"מ אין שביעית משמטת ולא נקרא 'של אחיך בידך' ועובר בו בבל יראה, דכיון דקני שלא בשעת הלוואה - אלים נמי שיעבדיה בשעת הלוואה.
 - מדיני חוב: א. אין שביעית משמטת אלא בסופה.
 - ב. המלוה צ"ל משמט אני. ויכול לתלות את הלוה עד שיאמר אע"פ כן ובמתנה אני נותן לך.
 - ג. לתנא קמא - נאמן לומר (בלא שבויה ותוס'!) פרוזבול היה לי ואבד, דלא שביק היתרא ואכיל איסורא. ואי לא טעין טענינן ליה.
 - לחכמים - לא נאמן לומר אבד.
 - עבד כנעני שנשבה ופדאו ישראל;
 - לפני יאוש: לרבא: ישתעבד לרבו ראשון, ואפי' פדאו לשם בן חורין.
 - לאביי: לת"ק - אם פדאו לשם בן חורין לא ישתעבד, דדילמא ממנעי ולא פרקי.
 - לרשב"ג - ישתעבד תמיד, דכשם שמצווה לפדות ב"ח כך מצווה לפדות עבדים.
 - לאחר יאוש: לאביי: ישתעבד לרבו שני, דקנאו מן השבאי.
 - לרבא: לת"ק - פדאו לשם עבד ישתעבד לרבו שני, לשם ב"ח לא ישתעבד.
 - לרשב"ג - תמיד ישתעבד, שלא יהא כ"א מפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מרבו.
 - לרש"י - ואפי' פדאו לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון. שלא יפיל עצמו כששונא רבו ראשון (תוס').
 - לתוס' - אם פדאו לשם עבד ישתעבד לרבו שני, דמשום דבר מועט לא יפיל עצמו לגייסות.
 - בקנה שני לאחר יאוש; לרש"י - קונה את מעשה ידיו מהשבאי, וקונה גופו בטבילה לשם עבדות.
 - לר"ת - קונהו רק למעשה ידיו, ומציאה ומתנה אינן לרבו.
- ## לח
- עכו"ם קונה עכו"ם (לעולם) או ישראל (עד היובל) בין בכסף בין בחזקה (לרש"י - בחזקת עבדות וכגון הלבישו לרבו. לתוס' - בחזקת כיבוש מלחמה). וקונה מעשה ידיו, ולא גופו, מיתורא ד"מהם תקנו" ולא הם קונים מכס או זמ"ז.
 - קונה ישראל בכסף - דכתי' "וכי תשיג יד גר... או לעקר משפחת גר".
 - קונה עכו"ם בכסף - בק"ו מזה שקונה ישראל.
 - קונה עכו"ם בחזקה - דעמון ומואב טהרו בסיחון, שסיחון קנו את הקרקע בחזקה וה"ה שקנו גופם.
 - קונה ישראל בחזקה - דכתי' "וישב ממנו שבי". ואי לאו דאשכחן דטהרו לא ילפי' מיניה קנין (תוס').
 - עבד שברח מהכלא יצא לחירות; לאביי - דמיירי לאחר יאוש.
 - לרבא - אפי' לרשב"ג, דכיון שסמר נפשו ודאי לא יפיל עצמו לגייסות.
 - המפקיר עבדו (או מתייאש); לר' יוחנן - כופין את רבו לכתוב לו גט שחרור, להתירו בבת ישראל.
 - לשמואל - א"צ גט, דכתי' "וכל עבד איש" עבד שיש לרבו רשות עליו.
 - וי"א - אין לו תקנה כלל, דאינו יכול להקנות רק איסורא (לאמימר לקמן מ:).
 - תוס': ומודה שמואל באמר לו 'הרי את לעצמך' דבעי' גט, דהוי לשון קנין או מחילה ולא הפקר.
 - רצו לפדות את שפחת ר' אבא בר זוטרא, ולא פדו לשם עבדות אלא אמרו לו שקורם ישלח לה גט שחרור; או משום שע"י שיפדוה לבת חורין ישיגו ממון מבני העיר לפדותה.
 - או משום שע"י שיתברר בפרהסיא שהיתה שפחת ישראל יסכים השבאי לתת בכדי פדיונה.
 - לעולם בהם תעבודו; לר' ישמעאל - רשות, ולהתיר עבד שאמו מ'ז' אומות שאין בו "לא תחיה".
 - לר' עקיבא - חובה, והמשחרר עבדו עובר בעשה זה.
 - ולכו"ע יש לשחרר: א. משום איסורא, וכגון חציה שפחה וחציה ב"ח שנהגו בה מנהג הפקר.
 - ב. משום מצווה (דריבם ותוס'!), וכגון להשלים לתפילה במגין.
 - תוס': ג. משום מצווה רבה, וכגון חצי עבד וחצי ב"ח דאיכא מצווה רבה ד"לשבת יצרה".
 - ד. בציווה את היורשין לשחרר, דמצווה לקיים דברי המת ואינן רשאין לשעבדו.

- המקדיש עבדו; לרב; לרבה - יצא לחירות, דליהוי עם קדוש קאמר.
לרש"י - דאינו ראוי למזבח ולבד"ה ודמיו עלי לא קאמר.
לתוס' - שייך אדם שגופו קדוש ליאסר בהנאה.
לרב יוסף - קדוש לדמיו (וכברייטא דלהלן).
לברייטא: קדוש לדמיו, לרש"י - וגופו אינו קדוש, ולכן הגזבר אינו רשאי לשחררו.
לתוס' - גופו קדוש וכבמה טמאה (ליאסר בהנאה). וגזבר לא ישחרר דסברי דמזלול בנכסי הקדש.
לר"מ: דמי העבד עליו, דס"ל אין אדם מוציא דבריו להקדש לבטלה.
• לרבה, אינו קדוש לימכר, לרש"י - דשייך בגופו לשון קדושה דעם קדוש והוי כמתפיס תמימים לבר"ה, ויוצא לחירות אפי' אמר שיהיה קדוש לדמיו.
לתוס' - כיון שלא אמר שיהיה קדוש לדמיו, אבל אם אמר מהני (והגזבר אינו יכול למכור, אלא הארון פודה).
• לברייטא, המקדיש עבדו; לרבי - יכול העבד לפדות את עצמו, דהוי דרך מכירה.
לת"ק - אינו פודה, דהוי דרך שחרור. וגזבר מוכר לאחרים וישחררו אם ירצו.

לט

- המקדיש עצמו; לר"מ - שמין כעבד ויתן דמיו, דאין דבריו לבטלה וגמר בלבו ואמר דמי עצמי עלי.
לרבנן - לא יתן דמיו, דאין דמים לבן חורין.
• למ"ד עבד קדוש ועבדא כמקרקעי, לת"ק - אין מועלין בשערו העומד ליגזו, דאינו כגזוז.
לרשב"ג - מועלין, דהוי כגזוז.
וכן פליגי ר"מ ורבנן במודה במקצת בענבים העומדות ליבצר. ואפשר שמודה ר"מ בשער, דמשביח ואינו כגזוז.
• תוס': הקדיש כור מועלין בו; לרשב"ם - וכגון שהצניע חפציו בבור.
לתוס' - אין מעילה במחובר, אלא בעקר חוליא מהבור ונהנה ממנה.
• גר שמת; עבדיו גדולים - קנו עצמן (בני חורין). וא"צ גט שחרור;
לר' יוחנן - דילפי' לה לה מאשה שלאחר מיתה משולחת בלא גט.
תוס': לשמואל - דמי שאין רשות רבו עליו אינו קרוי עבד.
עבדיו קטנים - לתנא קמא - קנו עצמן, דילפי' מאשה דאין חילוק בין גדולה לקטנה.
לאבא שאול - כל המחזיק בהן זכה, דאין להם יד לזכות בעצמן,
לר' יוחנן - וילפי' מאשה שיש בה רק איסורא משא"כ אלו שיש גם ממונא.
תוס': לשמואל - כיון שאין להן יד חשיב רשות רבן עליהן.
« לרביב"ל - הלכה כאבא שאול. תוס': וכן הלכה, דהלכה כרביב"ל לגבי ר' יוחנן.
לר' יוחנן - אין הלכה כאבא שאול.
• תוס': לקטנים אין יד, אא"כ דעת אחרת מקנה אותן. ולכן לא יקנה לולבו לקטן, דקונה ואינו מקנה.
• תוס': לר' יוחנן, גט מועיל בעבד גם להפקיע ממון, או דרוקא בקנין דמיתה ילפי' מאשה, אבל שטר כתי' בעבד להדיא "חופשה".
או כי הוקש שטר לקנין כסף.
• עבד; לרבי - יוצא רק בשטר - אם רבו הפקירו, דילפי' מאשה שגם אם הפקירה בעלה צריכה גט.
יוצא רק בכסף - אם הקדישו רבו פודה עצמו בכסף, ולא בשטר דאסור דרך שחרור.
ככסף או בשטר - כל עבד רגיל.
לר"ש - כסף לא מועיל בו כלל, דכתי' "לא יומתו כי לא חופשה". « ואין הלכה כר"ש.
• אותו שזרק כומתיה (כובעו) לשפחתו וא"ל קני הא וקני נפשך - לא עשה כלום, דאע"ג דחליפין ככסף, בעי' בכליו של קונה. « וכן הלכה (תוס'). ואם היה מצווה לבניו; לרש"י - מהני משום דברי שכ"מ.
לתוס' - משום מצוה לקיים דברי המת.
ודברי שכ"מ אין כאן, דהוי במקצת.

מ

- יצא לחירות - כשרבו השיאו בת חורין, דאי לאו דשחרריה לא היה עושה איסור על ידו. וכשרבו הניח לו תפילין, דאינן דרך עבד להניח תפילין דהוי מ"ע שהזמן גרמא.
- לא יצא - לזה הימנו רבו, או עשאו אפטרופוס, או שהניח תפילין או קרא ג' פסוקים בפני רבו. מחלוקת - בכתב שטר לשפחתו וא"ל צאי בו והתקדשי בו; לר"מ - מקודשת, דהוי לשון שחרור. לחכמים - לא מהני, דאינו לשון שחרור.
- בגוונא דפקע ממונא מהעבד ונשאר איסורא, וכגון מפקיר עבדו לר' יוחנן, וכגון מוכר עבדו לעכו"ם ומת העכו"ם; לרש"י - בלא גט אין לעבד תקנה לא בבת חורין ולא בשפחה.
- לתוס' - מותר בשפחה, וכשם שאוכל בתרומה.
- המפקיר עבדו ומת; ו"א - דאין לעבד תקנה אפי' בשטר.
- לרבינא - כופין את היורשין לשחרר, דירושין את האיסור שבו. « וכן הלכה. לתי' א' בתוס' - ר' יוחנן דלעיל דיליף עבד מאשה דמשלתל בלא גט פליג ארבינא. לתי' ב' בתוס' - רבינא כר' יוחנן, ומ"מ בעי' גט מדרבנן שלא יאמר לו עבדי אתה.
- אותו ששותפו שחרר חלקו, והקנה חלקו לבנו קטן כדי שלא יכפוהו לשחררו - יש לעבד לתת מעות לקטן, לרש"י - ומעמידים אפטרופוס שיכתוב גט ע"ש הקטן, דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר.
- לרשב"ם - אין קטן מתירו בבת חורין, וכיון שהאדון עשה שלא כהוגן הפקירוהו ב"ד ונתנוהו לאפטרופוס שישחרר.
- לר"ת - בדין יכול האפטרופוס לשחררו דרך מכירה וא"צ גט דכסף גומר בלא שטר, ומדרבנן כותב גט שלא יאמר לו עבדי אתה.
- כתב עשיתי פלוני עבדי ב"ח - הוי ב"ח. וכן בכתב עשוי בן חורין או הרי הוא בן חורין. כתב אעשנו בן חורין - לרבי - קנה, דמשמע שעושהו ב"ח בשחרור זה.
- לרבנן - לא קנה, דמשמע שישחרר אותו בעתיד ולא בזה.
- וה"מ בכתב, אבל באמירה לא פקע ממוניה מיניה חוץ משכ"מ. וכן בשדה.
- אמר עשיתי עבדי ב"ח והעבד מכחיש - חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר (וודאי זיכה לתוס'). וכן בשדה. אמר כתבתי ונתתי לו והעבד מכחיש - העבד נאמן דהודאת בע"ד כמאה עדים, דאמרינן טעה כסבור שקבלה. וכן בשדה; אם מקבל השדה מכחיש - נאמן, והנותן אוכל פירות.
- אם מת ובנו מכחיש - נותנין את הפירות ביד שלישי עד שיבוא אליהו, דשמא הבן לא יודע שמכרו לאביו.
- תוס': הקדש חמץ ושחרור;
- לרבא - מפקיעין מידי שיעבוד, דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה. וקדושת דמים לא מפקיעה דכיון שיש לה פדיון לא אלים כח הקדש מכח מקדיש. והא דלא חשיב מת וע"ז ומכר; אן כי מת וע"ז הוי בכלל הקדש, ומכר הוי מדרבנן משום פסידא דלקוחות.
- אן דחשיב רק מה דשמעינן ממשנה או ברייתא.
- לאביי - לא מפקיעין, דלמפרע הוא גובה.
- ומודה רבא בניזק דגובה למפרע, דאינו יכול לסלקו בזווי, ואם הקדיש מזיק אינו קדוש.
- ומודה אביי ברוצה הלוח לסלקו בזווי דגובה מכאן ולהבא, ובכה"ג מוקי לה למתני' דלקמן וכעולא.

מא

- תוס': לרבא, לזה אינו יכול להפקיע נכסיו מן המלוה ע"י שיאסור עליו בקונמות דהוי כהקדש, דאלמנה רבנן לשיעבודיה דבע"ח כיון שאוסר רק על הבע"ח, משא"כ בהקדש וכדו' שאוסר אכו"ע ולא אלמנה.
- עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו - כופין לשחררו, לת"ק - והעבד כותב לו שטר על דמיו.
- לרשב"ג - המשחרר כותב. « וכן הלכה (תוס').
- לרבא - שיחררו רבו ראשון ופקע השיעבוד, וכופין את רבו שני לשחררו שלא יאמר לו עבדי אתה ויוציא לעז על בניו. ופליגי במזיק שיעבודו של חבירו.
- לעולא - שיחררו רבו שני, וכופין את רבו ראשון לשחררו כי יצא עליו שם בן חורין. ופליגי בהיזק שאינו ניכר.

- אפותיקי ששטפה נהר - גובה משאר נכסים, אא"כ א"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו, דאדעתא דידיה אוזופיה וקמה ליה ברשותיה.
- אפותיקי שמכרה לאחר - לת"ק - בע"ח אשה (לכתובה) גובין משאר נכסים.
- לרשב"ג - אשה אינה גובה משאר נכסים, ומכרו בטל, דאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין לברר מי קנה ראשון ומי אחרון וכו'.
- תוס': לרשב"ג, מכנסת שום לבעלה; לרש"י - אם מכר הבעל, האשה מוציאה מיד הלקוחות.
- לר"ח - המכר בטל לאלתר, שלא תטרח אחר בתי דינין.
- תוס': חציו עבד וחציו ב"ח; לא ישא שפחה ועשה דפרו ורבו ידחה לא יהיה קדש; או דאפשר לקיים שניהם ע"י כפייה.
- או דהלאו נעקר קודם לעשה שמתקיים בגמר ביאה שראויה להתעבר.
- או כי לה אין עשה דאפשר בכיוצא בה.
- ולא ימכור עצמו בע"ע דשרי בשפחה, דמשוחרר אינו כמכר בע"ע דבעי' וישב אל משפחתו".
- ולא ישא חציה שפחה וחציה ב"ח, דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות.
- ולא ישא ממזרת, דאין זה תקנה להרבות ממזרים בישראל.
- ולא ישא נתינה דחרורי מותר בנתינה, דמ"מ עבד אסור בנתינה.
- תוס': ממזר; בשפחה - מותר, דנוולד מאיסור חמור דלא תפסי קידושין ואין בו לאו דלא יהיה קדש. בזכור ובהמה - אסור משום לא יהיה קדש, דלא בא מקדישות דזכור ובהמה.
- תוס': בחצי עבד וחצי ב"ח נקט דכופין את רבו לשחררו משום קרא ד"לא תוהו בראה", ולא נקט קרא ד"פרו ורבו"; לתי' א' - דאי יכול היה לקיים שבת כל דהו לא כפינן, וכגון שהיה נושא שפחה.
- לתי' ב' - משום ד"לא תוהו בראה" הוי מצווה רבה.
- לריב"ם - ד"לא תוהו" שייך גם בצד עבדות משא"כ פו"ר דשייך רק בצד חירות.
- תוס': אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך במקרה שחבירו פשע, ומשחרר עבדו דלא פשע.
- שחרר חצי עבדו בשטר; לרבני - קנה, ד"והפדה לא נפדתה או חופשה" מקיש שטר לכסף דמהני בחציו.
- לרבנן - לא קנה, דילפי' לה לה מאשה דאין מגרש חציה.
- או דפליגי אם היקשא עדיפא או גז"ש עדיפא.
- או דלכו"ע גז"ש עדיפא (דאין דן גז"ש מעצמו), אלא דאיכא למיפרך מה לאשה שאינה יוצאה בכסף. שחרר חציו בכסף; לרבה - לכו"ע קנה, דכת' "והפדה לא נפדתה".
- לרב יוסף - פליגי גם בזה, דלרבנן דברה תורה כלשון ב"א ומיירי בשפחה גמורה.
- ומודו כו"ע בעבד של ב' שותפין דיכול לשחרר חלקו, דלא שייך מידי והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי.

מב

- מודו כו"ע בשחרר חציו ומכר חציו דקנה, דנפיק מיניה כוליה. וכן בכתב נכסיו לב' עבדיו - קנו; וה"מ בכתב כל נכסיו, אבל כתב חצי נכסיו לא קנו, לרש"י - דדלמא חצי א' כתב לתרוויהו ואיכא שיוור.
- לרשב"ם - דכל שאינו בזה אח"ז אפי' בב"א אינו.
- וה"מ בכתב שטר לכל עבד, אבל בשטר אחד לא קנו דילפי' מאשה דכת' "לה" ולא לה ולחברתה.
- וה"מ בזיכה להם בב"א ע"י שליח, אבל בזה אח"ז ראשון קנה את עצמו ואת חבירו.
- וה"מ בלא כתב נכסיו לעבדיו, אבל כתב לעבדיו לא קנו. ונדחה, דכוונתו עבדי שהיה כבר.
- תוס': כל שאינו בזה אח"ז אפי' בב"א אינו הוי דווקא כשראשון מונע את השני מלחול וכגון קידש ב' אחיות, אבל היכא דחזי אלא שכבר הקנה לראשון ישנו בב"א. ודלא כרשב"ם דלעיל.
- הזיק עבד שחציו ב"ח; כליא קרנא (שהרגו או קטע ידו) - נותן חצי לאדון וחצי ליורשי העבד (כדלקמן).
- לא כליא קרנא (צמתה ידו וסופה לחזור) - תלוי אם הזיק ביום של רבו או ביום של עצמו.
- ואם שורו הזיקו; לאביי - כנ"ל, דבכה"ג איכא שבת גדולה דהיינו נזק.
- לרבא - פטור, דבכה"ג איכא רק שבת ושור פטור מד' דברים.
- תוס': ה"מ כשלא כופין לשחררו, וכגון למשנה ראשונה או בקטן או בחציה שפחה וחציה ב"ח שלא נהגו מנהג הפקר, אבל למשנה אחרונה מעשה ידיו לעצמו.

- תוס': שכר או שאל סוס והוזק וסופו להתרפאות;
י"א- דפטור, ואפי' הוזק בפשיעה, דרדשי" "איש בעמיתו" ולא איש בשור.
לר"ח- חייב, דלא שייך שבת אלא באדם אבל כבע"ח שבתו בכלל נזק הוא.
- מעוכב גט שחרור, וכגון; מפקיר, מקדיש, חציו ב"ח למשנה אחרונה, יוצא בשן ועין למ"ד צריך גט:
א. ספק אם יש לו קנס שלושים של עבר, האם קרינן ביה "יתן לאדוניו". וכן בכל חבלה, דמה לי קטליה כוליה ומה לי קטליה פלגא (תוס').
- ב. ספק אם אוכל בתרומה, האם קרינן ביה "קנין כספו". וה"מ בודאי עבר, אבל בספק וכגון כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה - אוכל בתרומה, דאם יבוא אליהו הוי קנין כספו.
לתי' א' בתוס'- ה"מ לגמ' דידן, אבל לר"ל (בכריתות כד): אוכל בתרומה.
לתי' ב' בתוס'- ה"מ בחציו ב"ח, אבל במפקיר אוכל בתרומה כמו שמותר בשפחה.
- עבר שיוצא במום; לר"ט- א"צ גט שחרור.
לר"ע- צריך גט שחרור.
- לרבנן- בראשי אברים - צריך גט, דילפי' להו מדרשא דכלל ופרט וכלל, ושמה יאמר לו עבדי אתה (תוס'). בשן ועין - א"צ גט, דכתי' בקרא להדיא.
- תוס': בן כהן ועבדו שנתערבו - אוכל בתרומה ולא הוי שתוקי, או כי גזרו בזנות ולא בנישואין.
או דמיירי שנתערבו לאחר שנולדו.

כג

- מכר את עבדו לקנס - ספק אם מכור;
לר"מ דאדם מקנה דשלב"ל - דמי יימר דמינגח ומי יימר דמשלם דלמא מודה ומפטר דהוי מודה בקנס.
לרבנן דאין מקנה דשלב"ל - הכא קאי שור וקאי עבר משא"כ פירות דקל שאינן בעולם.
תוס': מכר קנס של עבר - לא מכור, דלא עבידי דאתו וכדלעיל.
- אע"ג דכתי' "קנין כספו" כתי' "וילידי ביתו" (בן שפחתו) לומר שאוכל בתרומה אפי' שאינו שווה כלום, ואפי' קנין כסף שאינו שווה, הדוקשה. משכחת לה עבר שאינו שווה;
אם אפשר למוכרו לקנס - בעבר טריפה דאין בו קנס (דהוי גברא קטילא), ואינו ראוי לשרת דמיירי במנוול ומוכה שחין.
- תוס': אם א"א למוכרו לקנס - לתי' א'- מימנעי אינשי לקנותו כולו ולהרויח קנס, שלא יהא רגיל אצלם.
לתי' ב'- א"א למוכרו כלל, דשווה רק לקנס ולקנס א"א למכור.
- א"ל התקדשי לחציי - מקודשת, דחזיא לכוליה וקידש כולה וה"ק אי בעינא נסיבנא אחריתי קידש חצי אשה - אינה מקודשת, דשייר בקניינו, וכתי' "כי יקח איש אשה" ולא חצי אשה (תוס').
חציו עבר שקידש - ספק, האם מקודשת דלא שייר, א"ד לא מקודשת דלא חזיא לכוליה.
חצי כופר דחצי ב"ח 'נתן ליורשיו'; לצד אחד בספק- דקידושו בבת חורין הווי קידושין.
לר"א בר אהבה- מיירי שעשאו טריפה ויורשו היינו נפשיה.
לרבא- ראוי ליטול ואין לו.
- תוס': אם אין קידושו קידושין בשום מקום אין הבן מתייחס אחריו, משא"כ בעריות דמזור הוי בנו לכל דבר דתפסי בה קידושין לעלמא.
- חציה שפחה וחציה ב"ח שנתקדשה; לרבא- אינה מקודשת, דהוי כמקדש חצי אשה. ושפחה חרופה מיירי בשפחה כנענית המיוחדת לע"ע.
- לרב חסדא- מקודשת, דלא שייר בקניינו.
- ואם נשתחררה; לר' זירא- גמרו קידושי ראשון, וכהא דכתי' "לא יומתו כי לא חופשה" הא חופשה יומתו.
לרב יוסף בר חמא- פקעו קידושי ראשון, וב"חופשה" מיירי שחזרה ונתקדשה.
נשתחררה ונתקדשה לאחיו ומתו שניהם - מתייבמת, ואינה אשת ב' מתים ממ"נ;
לרש"י- דפליגי אי מקודשת או לא.
לתוס'- דפליגי אי גמרו אי פקעו.

- תוס': שותף שהקדיש חלקו בבהמה ואח"כ קנה חלקו של שני - לא פשט ההקדש בכולה, ואפי' למ"ד דקידושין גמרו; או משום דאפשר שתערה ויהיו חצי רמיה הקדש וחצי רמיה חולין.
או משום דשייר בקניינו קצת שהרי הבהמה היתה בת הקדש, משא"כ חצי שפחה.
- תוס': מוכר עבדו לעכו"ם מוכר למעשה ידיו אבל קנס וולדות הוי לישראל, דלכו"ע יש לו תקנה בט.
- לזה מעכו"ם ושיעבד עבדו לחוב - הוי מכירה ויצא לחירות (אם ברה, ואם לא ברה קנסוהו לפדותו), דהפקיעו ממצוות. וקנסו אפי' שלא הגיע זמן הפרעון.
עכו"ם שמשכן שדהו לישראל - לא הוי כמכירה ופטור ממעשר. ושאיני מעבד;
לת' א' - דהא לגופא והא לפירא;
- לרש"י - דבעבד קבע זמן שיהא חלוט גופו לעכו"ם (ומעכשיו משתעבד בו), משא"כ בשדה
דקבע לו זמן שיאכל פירות אם לא יפרע, ופטור ממעשר אפי' שהגיע הזמן.
- לתוס' - דבעבד גופו אצל העכו"ם ומפקיעו ממצוות, משא"כ בשדה שיש לו רק פירות
ופטור רק קודם שהגיע הזמן.
- לת' ב' - מיירי בלוה ע"מ למשכנו בזמן פלוני ובעבד קנסו הואיל והגיע הזמן ובידו למשכנו,
לרש"י - משא"כ בשדה אע"ג שהגיע הזמן כיון שלא משכנו פטור.
לתוס' - משא"כ בשדה שלא הגיע הזמן.

מד

- עכו"ם שלקח את עבדו של ישראל שלא מדעתו - לא קנסוהו שיצא לחירות.
וה"מ בגבאז בחובו או בסיקריקון (בשעה שישראל מופקרין להריגה), אבל בפרהנג (לרש"י - מציק ושם עלילות.
לתוס' - קונה בע"כ) קנסו דהיה לו לפייסו בדבר אחר.
- וה"מ בעבד, אבל בשדה שלקחו בע"כ חייב במעשר, דמשתרשי ליה.
- ספק אם קנסו - מכרו לעכו"ם לל' יום, מכרו חוץ ממלאכתו (אלא להשיאו לשפחתו לוולדות), מכרו חוץ מן המצוות, מכרו חוץ משבתות וי"ט.
נפשט שקנסו - במכרו לגר תושב, דהיינו שקיבל ע"ע לא לעבוד ע"ז ואוכל נבילות.
פליגי אם קנסו - במכרו לכותי או לישראל מומר.
- עבד שהפיל עצמו לגיטות - מותר ליטול דמיו, ומעלה בערכאות, לרש"י - אע"פ שחשיבות הוא להם.
לתוס' - אע"פ שנראה כמקיים המקח.
- מכר עבדו לעכו"ם - קנסוהו לפדותו. וכן במכר בהמה גסה, דאין למוכרה משום שאלה שכירות ונסיוני.
י"א שבעבד קנסו לפדות עד (פי) מאה בדמיו, ובבהמה עד עשרה. ספק אם הוי דווקא דמפקיע את
העבד כל יום ממצוות, א"ד לאו דווקא, לרש"י - ומאה הוי גזומא.
לתוס' - ובעי' יותר ממאה.
- וי"א שבעבד קנסו עד עשרה ובבהמה עד מאה. ספק אם הוי דווקא דעבד הוי מילתא דלא שכיחא, א"ד
לאו דווקא ואפי' יותר מעשרה.
- צרם אוזן בכור ומת - ספק אם קנסו בנו אחריו, הוי איסור דאורייתא.
כיון מלאכתו במועד - לא קנסו בנו, ואפי' אם בעלמא קנסו, דלא עשה איסור דמת קודם המועד.
עבד בשביעית ומת - אפי' עשה מלאכה דאורייתא כגון נטייבה (לרש"י - נודבלה. לתוס' - חרש חרישה יתירא.
אבל נודבלה הוי דרבנן), לא קנסו בנו שלא יזרע.
- טימא טהרות חבירו ומת - לא קנסו בנו לשלם, דהיזק שאינו ניכר לא שמיא היזק וקנסו רק אותו.
מכר עבדו לעכו"ם ומת - נפשט שלא קנסו בנו, דקנסו אותו ולא את ממונו.
תוס': בשטר שיש בו ריבית - קנסו בנו, דכיון שקנסו אותו זכה בו הלוה.
- ב' שהפקידו אצל א' זה מגנה וזה מאתיים - יהא מונח עד שייבוא אליהו, דאם יחזיר לבנו לא יודה.
תוס': תלש ליפות קרקע חבירו - בשבת פטור, ובשביעית אסור מה"ת דלא מיפטור במלאכה שאצל"ג.
- מכר עבדו לחו"ל - יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני, דקנסינן לקונה שהאיסור נמצא אצלו.
לת"ק - קנסינן תמיד.
- לרשב"ג - אמר מכרתיהו לפלוני אנטוכי; אם יש לו בית בא"י - לא יצא לחירות, אא"כ אמר אנטוכי
שבאנטוכיא. אם יש לו רק אושפיזא בא"י - יצא לחירות אא"כ אמר אנטוכי השרוי בלוד.

- בבלי שנשא אשה בא"י והכניסה לו עבדים ודעתו לחזור - ספק אם יצאו לחירות, ואפי' למ"ד הדין עמה (שנוטלת כליה), דכיון דמשעבדי ליה לפירא כרדייה דמו. א"ד לא יצאו לחירות, ואפי' למ"ד הדיו עמו (שיכול לסלקה במעות), דלא קנו ליה לגופיה שאם מת וכדו' חוזרים לה.
- יצא רבו לחו"ל ומכרו שם - לא יצא לחירות, אא"כ יצא רבו ע"מ לחזור.
- ואא"כ לא יצא עמו העבד. וקנסינן ליה מיד, פן ישלנו הלוקח לצאת (תוס').

מה

- מכר שדהו בשנת היובל עצמה; לרב- הפסיד מעותיו, דמכורה ויוצאה. ומהני גם לענין מטלטלין שקנה אגב הקרקע דמכירתן מכירה גמורה.
- לשמואל - מעות חוזרין, דאינה מכורה כלל מק"ו.
- וגבי מקדש את אחותו הפכו שיטתם; לרב- מעות חוזרין, דיודע שאין בה קידושין ונתן לשם פקדון.
- לשמואל - מעות מתנה, דיודע שאין בה קידושין ונתן לשם מתנה.
- "לא תסגיר עבד אל אדוניו";
- לר' אחי בר' יאשיה - מיירי בעבד שברח מחו"ל לארץ, דכתי' "אשר ינצל אליך" לארץ.
- לרבי - מיירי בלוקח עבד ע"מ לשחררו, דאדם מקנה דשלב"ל, והזהיר הכתוב לב"ד שיכפוהו שלא להשתעבד בו.
- אין פודין שבויין יותר מדמיהן, ספק אי משום דוחקא דציבורא אי משום דלא ליגרבו ולייתו. ונפק"מ בעשיר. תוס': לטעם דלא ליגרבו אסור לעשיר לפדות, אא"כ פודה עצמו. ואשתו כגופו.
- ואא"כ פודה אדם שמופלג בחכמה.
- ואא"כ הוא בשעת חורבן הבית.
- אין מבריחין את השבויין; לת"ק - מפני תיקון העולם, שיתנו את השבויים הבאים בשלשלאות וחריצים.
- לרשב"ג - מפני תקנת שבויין, שיכעסו עליהם השבאין וייסרו אותם. ונפק"מ בשבוי אחד.
- ס"ת שכתבו מין - ישרף. מין הוא כומר ארוק בע"ז, או מומר להכעיס (רש"י מז.).
- ס"ת שכתבו עכו"ם - י"א ישרף, דס"ל דסתם מחשבת עכו"ם לעבודת כוכבים.
- וי"א יגנו. אן דס"ל דכל שאינו בקשירה אינו בכתובה. « וכן הלכה.
- תוס': אן דס"ל כרשב"ג דבעי' כתיבה (ועיבוד) לשמה. « וכן הלכה.
- וי"א קורין בו.
- תוס': אשה שאגדה לולב ועשתה ציצית; לר"ת - פסול, דאינה מצווה בזה וכתיבת סת"ם.
- לתוס' - כשר, דשאני כתיבת סת"ם דכתי' וקשרתם וכתבתם.
- ס"ת שנמצא ביד מין - יגנו, דשמא כתבו.
- ס"ת שנמצא ביד עכו"ם - י"א יגנו, דשמא כתבו.
- וי"א קורין בו, לרש"י - דהוי ספק ספיקא, ספק כתבו וספק כתבו לשם ע"ז.
- לתוס' - דאין דרך עכו"ם לכתוב ס"ת.
- פודין סת"ם מעכו"ם, ואפי' למ"ד יגנו. ולא ביותר מדמיו, ספק אי משום דוחקא דציבורא אי משום דלא ליגרבו. ומותר קצת יותר מדמיו, דהיינו עד טרפעיק (סלע מדינה), לרש"י - וקאי גם אס"ת.
- לתוס' - קאי רק אתפילין ומזוזות.

בז

- הוציא את אשתו משום שם רע (לעז זנות) או משום נדר שנדרה - לא יחזיר; לרבנן: י"א משום קלקולא, לרש"י - שיאמר אילו ידעתי שיתבטל לא גירשתי ונמצא בניה ממזרים. לתוס' - יוציא לעז בעלמא כדי להחזירה.
- י"א משום פריצותא, שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים.
- לר' יהודה: ה"מ בנדר שהודר ברבים דאין לו הפרה והוי פריצות.
- לר' מאיר: ה"מ בנדר שצריך חכם ואין הבעל מיפר, אבל אם היה לו להפר אינו יכול לקלקל.
- לר' אלעזר: אסרו בנדר שצריך חכם אפי' שלא יכול לקלקל דאין רוצה שתתבוזה אשתו בכ"ד, משום נדר שהבעל מיפר שיכול לקלקל ולומר אילו ידעתי שאני יכול להפר לא גירשתי.
- תוס': לת"ק; י"א משום קלקולא, דמשום ש"ר לא שייך פריצות דמה לה לעשות אם מוציאין עליה ש"ר.
- וי"א משום פריצות, דמשום ש"ר מגרש אפי' יתבטל ולא שייך קלקולא.
- ומסתברא דנדר וש"ר הוי מחד טעמא.
- נדר ברבים; לר' יהודה - אין לו הפרה, דכתי' שלא הכו את הגבעונים מחמת השבועה, וכיון שהיה ברבים לא הפרו.
- לרבנן - יש לו הפרה, ולא הכו את הגבעונים שלא יהיה חילול השם, אבל השבועה לא חלה דהיייתה בטעות.
- תוס': מורה ר' יהודה שנשבעו בטעות, אלא שאם היה לו הפרה לא היה בזה חילול השם.
- תוס': בגבעונים לא נאמר "לא תחיה כל נשמה" כיון שבאו להשלים. ומ"מ בלא חילול השם היה מותר להורגן כיון שלא באו להתגייר, ואם היו באין להתגייר היה מותר רק לגרשן מעריהן.
- נדר ברבים - לרנב"י - ג', דילפי' מזבה דכתי' "ימים רבים", ימים ב' רבים ג'.
- לר' יצחק - עשרה, מ"עדה" דכתי' דכתי' במרגלים והיינו י' דיצאו יהושע וכלב.
- נדר לגרש - מותר להחזיר, ולא קנסי' ליה אפי' שהמקיים נדר הוי כמקריב בכמה דמרגיל עצמו בנדרים.
- המוציא אשתו משום אילונית (אילונית ספק דצריכה גט ותוס'); לשמואל: לר' יהודה - יחזיר, דלא חייש לקלקולא, ולשיטתו לעיל גבי נדר שלא ברבים.
- לרבנן - לא יחזיר, משום קלקולא, שמא תנשא ותלד ויאמר אילו ידעתי לא גירשתי.
- לרבא: לר' יהודה - לא יחזיר, דחייש לקלקולא. ולעיל לא חייש, דבצריך חכם ס"ל כר"א דאין רוצה שתתבוזה ובבעל מיפר ס"ל כר"מ דאין הבעל טועה לומר לא ידעתי שאני מיפר.
- לר' מאיר - יחזיר, דמייירי שלא כפל תנאו, ולא יכול לקלקלה דבעי' תנאי כפול.
- אילונית אינה נוטלת כתובה, דהוי מקח טעות. למאן דחייש לקלקולא, אם נשאת לאחר וילדה אינה יכולה לתבוע כתובתה מראשון, שיאמר אילו ידעתי שסופי לתת כתובה לא גירשתיך.
- תוס': אילונית ודאי - א"צ גט, דהוי קידושי טעות. ומ"מ בקידש על תנאי שאין בה מומין וכנסה סתם - י"א דצריכה גט, או משום דשאר מומין מחיל משא"כ אילונית.
- או משום דשאר מומין שכחי ומסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין.
- תוס': הוחזקה עקרה - יחזיר, דלא חיישי' לקלקולא דאמרינן השתא הוא דברית, משא"כ באילונית ספק. אין לה וסת - לא יחזיר, אע"ג די"ל השתא הוא דברית, דמ"מ יכול לקלקל ולומר אילו ידעתי שיש לה רפואה הייתי מבקשו ולא מגרש.

בז

- מכר עצמו ובניו לעכו"ם - אין פודין אותן, אא"כ מכר פעם או פעמיים, דבמכר ג"פ אין פודין.
- ואא"כ מת, דפודין את בניו, דהשתא לא מנטר להון אבוהון.
- ואא"כ איכא קטלא, וכגון שמכר לאוכלי אדם (לודאי).
- בארץ ישראל - לרבה - אין קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר, דכתי' "כי לי הארץ" לי קדושת הארץ.
- לר' אלעזר - יש קנין להפקיע, וכן סבר ר"מ (תוס'), דכתי' "דגנך" ולא דגן עכו"ם.
- בסוריא - למ"ד כיבוש יחיד אינו כיבוש ומעשר דידה מדרבנן - לכו"ע יש קנין להפקיע.
- וה"מ בהביאה שלישי (בתבואה וזיתים) ביד עכו"ם, אבל הביאה שלישי ביד ישראל כבר נתחייבה כמעשר.

- מירוח עכו"ם; לרש"י - לרבה פוטור ממעשר, דדרש דיגונך ולא דיגון עכו"ם. ולר' אלעזר אינו פוטור. לתוס' - פליגי תנאי אי פוטור, די"א שלא פוטור דכתי' ב"פ דגנך והוי מיעוט אחר מיעוט. ולכו"ע דרשינן דיגונך מדלא כתי' תבואתך.
- ישראל שהשאיר פאה - ליקט ישראל - פטורה ממעשר, דיצא לקט שכחה ופאה שיש ללוי חלק ונחלה. ליקט עכו"ם - חייבת במעשר, דלא הפקיר אדעתא דעכו"ם. תוס': ובירושלמי פליגי בהפקיר לישראל ולא לעכו"ם ושקליה ישראל.
- עכו"ם שהשאיר פאה - חייבת במעשר (למ"ד אין קנין או בסוריא), דלא חל עליה שם פאה ובעי' שיפקיר. ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות;
- לרבני - אין ברירה, לרש"י - וכל חטה חציה טבל וחציה חולין, ומעשר מיניה וביה. לתוס' - אין תקנה מיניה וביה דשמא הגיעו כל חלקו של עכו"ם, ויפריש ממקו"א ויפריש גם עליו ממקו"א וכן הלאה עד שישאר מעט.
- לרשב"ג - יש ברירה, ושל ישראל חייב ושל עכו"ם פטור (למ"ד אין קנין או בסוריא).
- מכר שדהו לעכו"ם; לרש"י - קנסינן ליה לקנות כל שנה מהעכו"ם את הביכורים ולהביאם. לר"ת - לא קנסינן לקנות, אלא כל מי שלוקח מעכו"ם זה צריך להביא ביכורים. למ"ד יש קנין - קנסינן להביא ביכורים, דמדאורייתא פטור.
- למ"ד אין קנין - בתחילה תקנו שלא יביא ביכורים שאם יביאו יאמרו שהפירות נשארינן בקדושתן וימכרו לעכו"ם, ואח"כ תקנו שיביא כדי שיפדה את השדה מהעכו"ם.
- מכר שדהו לפירות או בזמן שהיובל נוהג; לר' יוחנן - מביא וקורא, דקנין פירות קנין הגוף. לריש לקיש - אינו קורא, דקנין פירות לאו קנין הגוף.
- ולכו"ע מביא ביכורי אשתו וקורא, דכתי' "ולביתך" (ומהכא ילפי ר"י ור"ל), ודרך אשה לתת פירות לבעל (תוס'). ולכו"ע ביובל ראשון שמנו ישראל קורא, דלא סמכא דעתיה דמוכר דהדרא ליה.

מזח

- הקדיש שדה אחוזה - אם לא גאלה (זרע חומר שעורים בחמישים שקל) יוצאת ביובל לכהנים. תוס': ואפי' לר' יוחנן דאחינן מחזירין זל"ז ביובל חשיב אחוזה כיון שתחת זו יקבל אחרת.
- הקדיש שדה מקנה - אם לא גאלה (בשויה) חוזרת לבעלים הראשונים.
- קנה שדה מאביו - הוי כשדה אחוזה, מיתורא ד"אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו". לר' יהודה ור"ש - אפי' הקדישה ואח"כ מת אביו.
- לר' מאיר - רק אם מת אביו ואח"כ הקדישה.
- אן דפליגי אם קנין פירות קנין הגוף, ולר"י ור"ש לאו קנין הגוף ובמיתת אביו יורש את הגוף.
- אן דלכו"ע קנין הגוף, ור"י ור"ש ילפי מיתורא ד"משדה" גם להקדישה ואח"כ מת אביו.
- תוס': קיי"ל דקנין פירות לאו קנין הגוף וקיי"ל דהאחינן שחלקו לקוחות הן, ומ"מ משכחת מקרא ביכורים בלא חד בר חד עד יהושע, כי רק בהכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה קיי"ל דלאו קנין הגוף משום דאבא לגבי ברא אחולי מחיל.
- וכי שאר אמוראי פליגי אר' יוחנן ואע"ג דלקוחות הן אין מחזירין זל"ז ביובל, דמכר אמר רחמנא דליהדר ולא ירושה ומתנה.
- למ"ד קנין פירות לאו קנין הגוף: א. בכור נוטל פ"ש בשדה החוזרת לאב ביובל, דהוי מוחזק ולא ראוי. ב. בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה לרון בגוף, אא"כ יש דין בפירות. דמיגו דנחית אפירי משתעי דינא אגופא.

פרק חמישי - הניזקין

- תוס': כתובת אשה אינה בעידית, ואפי' למ"ד כתובה דאורייתא מ"כמוהר הבתולות", דשמא תקניטנו כדי שיגרשה ותגבה כתובה.

מט

- עידית דניזק כזיבורית דמזיק;
לר' ישמעאל - בדניזק שיימינן, גז"ש משדה האמורה לענין נזק לשדה האמורה לענין תשלומין.
לר' עקיבא - בדמזיק, דכתי' "מיטב שדהו ישלם" בשדה של המשלם הכתוב מדבר.
 ומורה ר' ישמעאל: א. בעידית דניזק שווה יותר מזיבורית דמזיק, דאהני קרא (דר"ע) לשלם מעידית.
 תוס': ב. בעידית דמזיק כזיבורית דניזק, דאינו חייב לקנות. ולר' ישמעאל ישלם כסף (להד מ"ד) ולר"ע מיטב.
- תוס': למ"ד בשל עולם שמין איכא בינייהו נמי זיבורית שלהם כעידית דעלמא דלר"ע משלם עידית שלו.
 • תוס' מח ע"ב: ר' ישמעאל ור"ע פליגי גם בנידון במשווייר שבו, דמשמע מלשונו של ר"ע שבא להקל.
 • שור של הדיוט שנגח שור הקדש; לרבנן - פטור, דכתי' "שור רעהו".
לר"ש בן מנסיא - אפי' תם חייב נ"ש, דבשור רעהו משלם ח"נ.
- ר"ע סבר כר"ש בן מנסיא, ויליף דמשלם מעידית בק"ו מהדיוט. תוס': ולא פרכינן מה להדיוט שכן יפה כוחו בנזקי אדם וכור, דילפי' ק"ו מקרן הדיוט דקיל בתם לקרן הקדש דחמור.
 • תוס': מזיק תרומה - פטור, דכתי' "כי יאכל" פרט למזיק. ואי לאו דאשכחן "רעהו" גבי קרן הוי דרשי' ליה רק לפטור מחומש. ומ"מ משלם קרן, דהוי ממון כהן והוי כגוזל חבירו.
 מזיק הקדש - פטור (ומשלם מדרבנן), דילפי' מתרומה. וכ"ש שפטור בהזיק ע"י בור ושן ורגל וכדו'.
 ניזקין בעידית מפני תיקון העולם;
- לאביי - לר' ישמעאל, דמדאורייתא בדניזק ותקנו בדמזיק שיהיו נזהרים מלהזיק.
לרבינא - לר"ע, וכר"ש דררשי טעמא דקרא, דמשלם ממיטב כדי שיהיו נזהרים מלהזיק.
 • כתובה; למר זוטרא - בכינונית, ומיתמי פליגי ר' יהודה ור"מ אי בזיבורית אי בכינונית. ואיתותב.
למסקנה - מיתמי בזיבורית. ומיניה;
- לר' יהודה - בזיבורית, דאשה רוצה לינשא יותר מהאיש.
לר' מאיר - בכינונית, משום חניא; לרש"י - שהאנשים ימצאו חן בעיני הנשים וינשאו להם.
לתוס' - שיהיו הכל קופצין עליה לישאנה.
- ערב דבע"ח וקבלן דכתובה; נ"א דמשתעבד אפי' אם אין נכסים ללוה (לבעל) בשעת הלואה. « וכן הלכה.
נ"א דמשתעבד רק ביש נכסים, דסומך עליהם ומשתעבד עצמו, אבל באין נכסים - אינו משתעבד, אא"כ היו לו בשעת הלואה ואשתדוף.
 ואא"כ הערב הוא אביו, דלבנו משעבד נפשיה.
 • נעשה קבלן לכתובה - שמסרה לקבלן מטלטלין שהתפיס לה בעלה לכתובה והחזירתן לבעל (רש"י).
 ושמא תרווייהו בעי', לשון קבלנות והתפסה (תוס').
 תוס': נשא ונתן ביד - אין למלוה על הלוה כלום, וכגון שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה.

ז

- ערב דכתובה - לא משתעבד אפי' שיש נכסים, דמצווה הוא דעבד ולא מידי חסרה. תוס': ותרתי בעי', אבל בחדא וכגון שנעשה ערב לאחר הנישואין דלא עבד מצווה - משתעבד.
 קבלן דבע"ח - משתעבד אפי' שאין נכסים. ערב משתעבד מה"ת, דכתי' "אנכי אערבנו" (רש"י).
 • יצא על היתומים שט"ח שהתנה בו לגבות מעידית או שיצא עליהם תביעת ניזקין (שאביהם הויק);
למר זוטרא - גובה מזיבורית. תוס': ואפקעו רבנן דין עידית, אַן דס"ל שעבודתא לאו דאורייתא.
 אַן דלא פלוג רבנן ביתמי.
לרבא - בעידית, דכן דינן מדאורייתא, משא"כ בע"ח דמדאורייתא דינו בזיבורית (דדרכו להוציא פחות שבכלים) ושלא תנעול דלת תקנו בכינונית וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא (שאין מי שיטרה להם למכור את הזיבורית). וס"ל דשעבודא דאורייתא.
 • לרבא, לר' ישמעאל מדרבנן ניזקין בעידית דמזיק וביתמי אוקמוה אדאורייתא ובעידית דניזק (לקולא).

- לר"בא, איכא ניזקין דהוו כחוב, וגובה בבינונית ומיתמי בזיבורית, וכגון שפאי עידית; לרש"י - היינו שנשדפה וכדו' השדה היפה ביותר לאחר ההיזק, ואפי' שנשאר עידית, דא"ל נסתחפה שדך. וה"ה בחוב שהתנה לגבות מעידית ונשדפה.
- לר"ת - היינו שהזיק שדה שאצל הנהר דגרועה מזיבורית אפי' שהיא עידית, והוי כבע"ח אפי' שהעמיד שם בהמותיו לרעות שלא מדעת הבעלים. וה"ה שיתומים יכולים לפרוע משפאי עידית.
- מיתומים קטנים וגדולים; גובה בשבועה דטעני' להו אשתבע דלא פרעתין, וגובה מזיבורית דאין נעילת דלת. תוס': זיבורית מקטנים - כגון שהודה ומת, דליכא למיחש לצררי.
- נשבע לקטנים - לר"ב אסי - כשריבית אוכלת בהם (דס"ל שדך בכ"ה ג' נזקין לשבועה בנכסי יתומים); או במלוה עכו"ם וקיבל עליו לרדון בדיני ישראל. וה"מ לר"ת, אבל לרשב"ם אסור לקבל שבועה מעכו"ם אף שכבר נתחייב.
- או בגר תושב שקיבל עליו לא לעבוד ע"ז.
- או בערב ישראל, דעכו"ם גובה מהערב והערב גובה מיתומים.
- לר' יוחנן - בכתובה. דס"ל נזקין לכתובה.
- תנו בחובי מאתים וזו לפלוני ואחריו ג' מאות לפלוני ולאחר שגבו יצא עליו שט"ח - גובה מאותו ששטר הלוואה שלו אחרון. ובמלוה ע"פ גובה מהאחרון בצוואת שכ"מ. תוס': וה"ה בלא אמר אחריו, אם נתן להם בשווה, מדלא קאמר תנו ד' מאות לפלוני ופלוני ש"מ דלהקדים נתכוין.
- וגובה מאחרון אפי' יש לו זיבורית ולשלפניו יש בינונית, דתקנו שאין נפרעין ממשועבדים במקום ב"ח. וה"מ בחובו, אבל במתנה - ספק אם לא תקנו דאין פסידיא דלקוחות, א"ד תקנו דאי לאו דאית ליה הנאה מינייה לא יהיב ליה מתנה. ואפי' אם לא תקנו, מ"מ בעל הבינונית חוזר וגובה מהאחרון. ומ"מ אם כל הקרקעות שוות גובה מהאחרון.

נא

- בא נגזל וטרפה מהלוקח עם הפירות והשבח, הלוקח לא מוציא ממשועבדים לאכילת פירות ולשבח קרקעות; לעולא - לפי שאין כתובין. ואין קול לאחריות שכתב על הפירות וכדו' דאינו בעין בשעת מכירה. לר' חנינא - לפי שאין קצובין. וספק אי בעי גם כתובין, א"ד לא בעי כתובין; לרש"י - ומלוה ע"פ קצובה טרפה ממשעבדי.
- לר"ת - נפק"מ בפסק לזון בתה ה' שנים דטרפה ממשעבדי, אבל מלוה יזיף בצנעא.
- לר' נתן - אם קדם שבחו של לוקח ראשון (שנגזל טרף ממנו) למקחו של שני - גובה שבח ממשעבדי; לרש"י - דס"ל לפי שלא קדים, ולא משום קצובין וכתובין.
- לתוס' - דס"ל לפי שאין קצובין, וקדם שבחו היינו קצובין. ונפשט הספק לעיל, וסגי בקצובין בלא כתובין.
- מודה עולא: א. במזון האשה והבנות, דאפי' שתנאי ב"ד ככתוב, מ"מ התנו ב"ד מעיקרא שלא יגבו ממשעבדי דאדם לא יקנה שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו חוזרים עליו עולמית.
- ב. בפרנסת הבנות, דהיינו עישור נכסים לנדונייתן. שאם מת ומכר הבן את נכסים גובות ממשעבדי, דיש קול לפרנסה וכמאן דכתיבא דמי.
- ג. מת, בת אשתו שפסק לזונה ה' שנים ניוונת ממשעבדי, דמיירי בקנו מידו (משא"כ בתו דכיון דאית לה מתנאי ב"ד חיישי' לצררי), לרש"י - וסתם קנין לכתובה עומד.
- לתוס' - קנין אלים טפי מכתובה.
- למ"ד לפי שאין קצובין, לרש"י - מן הדין לא טריף ממשעבדי דאין ללקוחות במה להזהר.
- לתוס' - לא טריף ממשעבדי מפני תיקון העולם, וכלמ"ד לפי שאין כתובין.

- מנה לאבא בידך והודה במקצת; לראב"י - נשבע, ולא נאמן במיגו, דגם בבנו אינו מעיז לכפור בהכל. לרבנן - לא נשבע, דבבנו מעיז והוי כמשיב אבידה דנאמן במיגו.
- לרש"י - ופליגי גם בטוענו קטן, ולהכי קרי לה ראב"י 'נשבע על טענת עצמו'. והא דאין נשבעין על טענת קטן (דכתי' "כי יתן איש"), ה"מ בטוען הפקדתי לך אבל בטענת אביו נשבעין.
- לתוס' - בטוענו קטן לכו"ע אינו נשבע דבעי' תביעה ונתינה שווין ששניהם יהיו בגדול. והא דקרי לה טענת עצמו היינו לטעמיהו דרבנן דבבנו מעיז.
- לר' יצחק, טענו ב' כיסין קשורין מצאת לי וא"ל מצאתי אחד - נשבע, דאיכא טענת כרי דכיסין לא מנתחי מהדרדי, משא"כ שוורים. לרש"י - וס"ל כראב"י, דבטענת כרי נשבע ולא הוי משיב אבידה. ונשבע גם בטענו שוורים קשורים וא"ל מצאתי ב' והחזרתי אחד.
- לתוס' - איכא תניא כוותיה, ופליגי על ראב"י ורבנן. ובא"ל מצאתי ב' והחזרתי אחד לא נשבע, דנאמן במיגו דמצאתי אחד.
- תוס': כופר הכל פטור משבועה דכתי' "כי הוא זה" - דדוקא מודה במקצת חייב שבועה. ואין לומר שאם כופר הכל חייב א"כ למה צריך ע"א, דאיצטרך ע"א במקום שהתובע אינו יודע שחייבים לו או לאביו.
- אדם אינו מעיז לכפור בכל; לרש"י - כי עשה לו טובה.
- לתוס' - אפי' בפקדון, ואינו מעיז כי אותו שכנגדו יודע שהוא משקר.
- תוס': גזלן לשבועה; לתי' א' - פסול מדרבנן, דהיכא דנודע פסולו גנאי הוא להשביעו. אבל מדאורייתא כשר, דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא.
- לתי' ב' - פסול מדאורייתא, דדוקא חשוד לא נפסל לשבועה דע"י שבועה יפרוש.

נב

- לעשות נשים עבדים וקטנים לאפטרופוס; אבי יתומין - עושה, וכן אם סמכו אצל בעה"ב.
- בית דיין - עושין רק איש.
- אפטרופוס: א. מעשר ליתומים להאכילן לאלתר, ולא להניח לכשיגדלו דכתי' "אתם" ולא אפטרופין. ב. עושה להם כל דבר שיש לו קצבה, וכגון לולב. ולא דבר שאין לו קצבה, וכגון צדקה. ג. אם דנו כדי לזכות ליתומין ונתחייבו אין היתומין נפסדין. ד. אין רשאי לשחרר עבדים. לת"ק - והעבד לא יכול לשלם לאפטרופוס ולפדות עצמו. לרבי - פודה עצמו, דהוי דרך מכירה ולא דרך שחרור. ה. לובש משלהם, דלישתמען מיליה.
- 1. אם מפסיד להם (כגון שקוצץ אילנות); לרב הונא - מסלקינן ליה. « וכן הלכה. לר' שילא - לא מסלקינן ליה.
- אפטרופוס; לא ימכור מנכסיהם להניח אלא להאכיל לאלתר. ולא ימכור ברחוק לגאול בקרוב, ברעה ולגאול ביפה, דדלמא משתדפין. ולא ימכור שדות ויקח עבדים. לת"ק - ורשאי למכור עבדים וליקח שדות. לרשב"ג - אסור, שמא יצא עירעור על השדה. ומותר לו למכור שדה ולקנות שור, דשור הוא עיקרו של שדה.
- יתומים שקנו נכסים או שאחר קנה מהם; במשיכה - תמיד לא חוזרין, חוצץ ממכרו יתמי והתייקר דחוזרין, דנכסיהם כהקדש דנקנה בכסף ולא במשיכה דכתי' "ונתן הכסף וקם לו". אבל בקנו והוזל אין חוזרין, דאל"כ זימנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהיב זוזי. הלוקח (והוזל) והמוכר (והתייקר) לא חוזרין, דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. בכסף - תמיד חוזרין; היתומים חוזרין (כמכרו והתייקר ובקנו והוזל), דלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש. הלוקח והמוכר חוזרין; בקנה חוזר דאל"כ זימנין דמצטרכי לזוזי וליכא דיהיב להו עד דיהיב פירי, ובמכר חוזר שלא יאמר להם נשרפו חיטכם בעלייה.
- תוס': יתמי חוזרין אם משך מהם והתייקר; א. מדרבנן, דמדאורייתא הוה כהדיוט שמשכיכה קונה. ולכן אם קנו בכסף וחזרו ליכא עלייהו מי שפרע. ב. לא חיישינן שיאמר להם נשרפו חיטכם בעלייה, דלוקח נעשה ש"ש דיכול לאוכלם וכדו'.

- לכרגא (מס המלך) מוכרים קרקע יתומים בלא אכרותא, לרש"י - לכרגא דיתמי.
לתוס' - לכרגא דאשה ובנות, ולא ליתמי.
- כשיגדלו היתומים ישבע האפוטרופוס שלא לעצמו משלהן;
לתנא קמא - ה"מ במינהו האב, דאית ליה הנאה מהאב ומשום שבועה לא ימנע מלהיות אפוטרופוס.
לאבא שאול - ה"מ במינהו ב"ד, דנפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא ולא ימנע. « וכן הלכה (תוס').
לראב"י - תמיד ישבע.
- תוס': אפוטרופוס שפשע; לרבינו חיים - פטור, דאי מחייב ממנעי ולא עברי.
לר' שלמה מוורדון - חייב (ואין נשבע ע"ז). וה"מ באפוטרופוס שנתמנה לצורך היתומים,
אבל אם נתמנה לשאר אינשי שלא יוזקו משור היתומים - פטור.

נג

- מנסך יינו של חבירו - חייב לשלם;
לרב - מנסך ממש, וליכא קלב"מ דמשעת הגבהה קנה וחייב מיתה בשעת ניסוך.
לשמואל - מערב, אבל מנסך ממש פטור דקלב"מ. ולרב מערב היינו מדמם.
- תוס': לפי א' - לשמואל איכא קלב"מ דניסוך צורך הגבהה, וכהא דר' אבין דזוק חץ ד"א וקרע שיראים
דפטור דעקירה צורך הנחה. ורב, אן דבניסוך מצי מיהדר משא"כ בחץ.
אן דס"ל דאפשר לנסך בלא הגבהה.
אן דפליג אר' אבין.
- לפי ב' - לשמואל כיון דאשעת ניסוך לא מיחייב אשעת הגבהה נמי וא"ל הרי שלך לפניך כמו אם
ניסכו אחר, ולרב כיון שבשעת הגבהה ליכא קלב"מ חייב על כל מה שיעשה אח"כ בידים.
• המטמא והמדמם והמנסך;
לר' מאיר - אפי' בשוגג חייב לשלם, דקנס שוגג אטו מזיד (וכדלקמן).
- לר' יהודה - חייב רק במזיד;
לחזקיה - דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק, ובשוגג פטור מדרבנן כדי שיוודעו. ואיתותב
מהא דגזל מטבע ונפסל וכדו' דא"ל הרי שלך לפניך.
- לר' יוחנן - לא שמיה היזק, ובמזיד חייב מדרבנן כדי שלא יהא כ"א מטמא טהרות חבירו.
• תוס': חכם שטימא את הטהור (שוגג) - מה שעשה עשוי וישלם מביתו;
לר"מ - דרנין דינא דגרמי, ולטעמיה דקנס שוגג אטו מזיד.
- לרבנן - מיידי בנגע בהו שרץ, לחזקיה - ולא שייך למיפטריה כדי שיוודעו.
לר' יוחנן - הוי כמזיד, דפשע שלא היה לו להגיע שרץ.
- הכהנים שפילו במקדש; לחזקיה - חייבים, ומפני תיקון העולם פטורים בשוגג.
לר' יוחנן - פטורים, ומפני תיקון העולם חייבים במזיד.
- עשה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת; לחזקיה - חייב, דכתי' "אשר לא עליה עול" (בפרה) ו"למשמרת
למי נדה" (במים).
- לר' יוחנן - פטור, דהוי היזק שאינו ניכר. וחייב בדיני שמים.
ומודה חזקיה דפטור בנפסל מחמת מחשבה (ד"עובד" דומיא דעבד דניחא ליה), דהוי גרמא. וכגון שהכניסה כדי
שתינק ותרוש, וכגון מי חטאת ששקל כנגדן והסיח דעתו משמירתן. אבל אם שקל בגופן,
שנתן בשר במים בכלי מדידה, לא הוי גרמא וחייב.
- תוס': צורם אוזן פרתו של חבירו - הוי כהיזק שאינו ניכר, דסתם שוורים לא גבי מזבח קיימי.
- תוס': החזירו שומר לאחר שנגמר דינו לסקילה;
לרבנן - אינו מוחזר, דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו, ומה שנפל ליד ב"ד חשיב היזק ניכר
דנפל בפשיעת שומר.
- לר' יעקב - מוחזר, דגומרין דינו של שור שלא בפניו, והוי היזק שאינו ניכר וא"ל הרי שלך לפניך.

- המבשל בשבת; לר' מאיר: בשוגג- יאכל בו ביום ואפי' הוא, דלא קניס שוגג אטו מזיד בדאורייתא. במזיד- בין הוא בין אחרים למוצ"ש.
- לר' יהודה: בשוגג- יאכל למוצ"ש, לרש"י- אבל אחרים אוכלים מיד. לתוס'- גם אחרים למוצ"ש. וכמזיד לר"מ.
- במזיד- הוא לא יאכל עולמית, ואחרים למוצ"ש. וכן לר' הסנדלר בשוגג.
- לר' הסנדלר: במזיד, הוא ואחרים לא יאכלו עולמית, דמעשה שבת אסור מדאורייתא.

נד

- לר"מ; בדרבנן - קנסו שוגג אטו מזיד (וכהא דהמטמא והמדמע), חוץ מבא לשלם (תרומה שאכל) או בא להתכפר (ונטמא הדם) או בא לעשר (בשבת) או בא להטביל כלים (בשבת). בדאורייתא - לא קנסו, חוץ ממנסך, דקנסו להרחיקו מהאיסור משום חומרא דע"ז. וחוץ מנוטע בשביעית, דמונין נטיעה לערלה ויאמרו שמותר ליטוע בשביעית. אבל בנוטע בשבת לא קנסו, משום דאין מונין לשבתות. ומשום דלא יתירו ליטוע בשבת (אפי' יצא יום ל' שלפני ר"ה בשבת).
- לר' יהודה; בדרבנן - לא קנסו, חוץ מאגוזי פרך של ערלה שנפלו לשל היתר ונתפצעו, דקנסו שלא יעלו (בא' ומאתיים) דלא אתי לאיערומי ולומר שוגג הייתי. בדאורייתא - קנסו, חוץ ממנסך, דמשום חומרא דע"ז בדילי מיניה. וחוץ משביעית דבמקומו של ר' יהודה חמירא להו שביעית. תוס': וחוץ מכהנים שפיגלו, דאי קנסינן להו ממנעו ולא עבדי.
- אכל תרומה במזיד משלם מעות. אכל בשוגג - משלם תבואה לפי מדה ותשלומיו נעשין תרומה; אכל תרומה טמאה - יכול לשלם חולין טמאין, דאכיל מידי דלא חזי בימי טומאתו ומשלם מידי דחזי. אכל תרומה טהורה - לר"מ- אם שילם חולין טמאין במזיד (שידע שהן טמאין) הוי תרומה וקנסו שישלם שוב, ובשוגג לא קנסו, לרש"י- הואיל ומשלם לפי מידה. לתוס'- ישלם יותר, שיהו שוין להסיקה כשיעור תרומה טהורה שאכל.
- לרבנן- קנסו שוגג אטו מזיד וישלם שוב. והתשלום השני אינו נעשה תרומה. לר' יוסי, אגוזי פרך שנפלו ונתפצעו - אם פצען במזיד לא יעלו (משא"כ לר"מ ור' יהודה דקנסו גם בשוגג). נטיעת ערלה שנתערבה באחרות - אפי' במזיד תעלה (בא' ומאתיים), דחזקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת, ולא אחמור במילתא דלא שכיחא. א"ל טהרות שעשיתי עמך נטמאו; לאבני- אם עדיין בידו לטמאן נאמן.
- לרבא- אפי' אין בידו נאמן, כיון שהיה בידו (תוס'). ואין ראייה מכ"ג ביו"כ דנאמן לומר פיגלתי, דדלמא חזיניה בפישפש.
- וה"מ בא"ל מיד, אבל אשכחיה ולא א"ל ואח"כ אשכחיה וא"ל, אפי' לרבא אינו נאמן. תוס': וה"מ במכחישו או אומר איני יודע, אבל בשתק הוי כהוראה (כשא"ל נטמאו טהרותיך בפניך, ולא כשתק מחמת שאינו יודע) ונאמן אפי' שלא היה בידו.
- ס"ת ביד לוקח והסופר אומר שהספר פסול; לא כתבתי אזכרות לשמן - לא נאמן להפסיד ס"ת דאינו בידו. ונאמן להפסיד כל שכרו, דא"א להעביד קולמוס על האזכרות ולקדשן, דמיחזי כמנומר.
- לא עיבדתי גוילין לשמן - מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן להפסיד ס"ת. משא"כ באזכרות דשמא סבור שיפסיד רק שכרו על האזכרות.

נה

- לא בעי' דעתה בגט, ולכן קטנה שהשיאה אביה - יוצאת בגט, אע"ג שאין דעת לקטנה. ולכן באמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר לה (משום כיסופא) כנסי שט"ח זה - מגורשת. ולא אמרינן שביטלו, דהיה לו לומר לעדים שמבטל.

- נשאת לכהן בקידושין דרבנן; קטנה יתומה – אוכלת בתרומה דרבנן. וליכא למיגזר משום קטן בגדולה, דקטן לית ליה נישואין אפי' מדרבנן.
- חרשת בפיקח – לא אוכלת, גזירה משום חרש בחרשת, דמדאורייתא קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו (לחד מ"ד).
- חרש בחרשת – לא אוכלת, גזירה משום חרש בפיקחת.
- חרש בפיקחת – לא אוכלת, גזירה שמא יאכילנה בתרומה דאורייתא ונישואין אלו מדרבנן.
- חטאת הגזולה; לעולא – אינה מכפרת, דיאוש כדי לא קני, ותקנו שבלא נודעה לרבים מכפרת (ועקרו דבר מה"ת בשב ואל תעשה) כדי שלא יהו כהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה.
- לרב יהודה – מכפרת, דיאוש כדי קני, ותקנו שנודעה אינה מכפרת כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות.
- ונפק"מ: א. לעולא רק חטאת שלא נודעה מכפרת דאיכא אכילת כהנים, ולרב יהודה אפי' עולה.
- ב. לעולא נודעה אינה מכפרת אפי' שכבר הקריב (נודק הדם), ולרב יהודה בהקריב לא יביא אחרת.
- מודה עולא בגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר דאינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה;
- לרש"י ור"ת – לעולא בכ"מ יאוש קונה, חוץ מלענין הקרבה, דהוי מצווה הבאה בעבירה.
- לרבינו יצחק – בכ"מ יאוש לא קונה, אא"כ יש שינוי השם. והקדש חשיב שינוי השם, ופלגי עולא ורב יהודה אם פסול להקרבה מטעם מצווה הבאה בעבירה. ואם היה קנוי לו קודם ההקדש, לא חשיב מצווה הבאה בעבירה.
- תוס': לגבי ברכה חשיב מנאץ אפי' שקנה ביאוש ושינוי השם, דלענין ברכה ראוי להחמיר יותר.
- מודה עולא בשחט בחוץ דחייב כרת, לרש"י – דקנסוהו שיחול עליה הקדש גמור דהפקר ב"ד הפקר.
- לתוס' – כיון דאוקמוה ברשותיה ממילא כ"א שישחטנה בחוץ חייב.
- ומ"מ לא קונה גזותיה וולדותיה דלפני הקדש, דאוקמוה רק משעת הקדש שלא יהא חוטא נשכר.
- לפני מלחמת טיטוס – הקונה מסיקריקון קנה, דגזרו כל דקטיל (ישראל) ליקטלוהו ואח"כ גזרו כל דקטיל לייתי ד' זוזי, הלכך בעל הקרקע אגב אונסיה הקנה לסיקריקון בלב שלם.
- לאחר מלחמת טיטוס – גזרו כל דקטיל ליקטלוהו, ולא אקני לסיקריקון דחושב לתובעו. ולכן, הקונה מסיקריקון ואח"כ מבעה"ב המקח בטל וחוזרת לבעה"ב בחינם, דמכר מחמת ראה או כי השני נוח לו.
- ב"ד של אחריהם – תקנו שהמקח קיים ונותן לבעה"ב רביע (כדלקמן) דאוזיל גביה עכו"ם, והבעלים קודם לכ"א לקנותה מהסיקריקון.
- ב"ד של רבי – תקנו שלאחר י"ב חודש אין בעה"ב קודם, דכיון שלא פדה י"ל דגמר ואקני מחמת אונס מיתה.

גו

- מום בשפה העליונה וי"א בדוקין שבעין; בבית המקדש – חשיב מום ליפסל.
- בכמת עכו"ם – לא חשיב מום.
- תוס': עגלא תילתא; לתוס' – עגל בריא וטוב, כמו "ושלישים על כולו".
- וי"מ – שלישי לבטן.
- וי"מ – שגדל שלישי.
- נירון קיסר – נשלח להחריב את ירושלים אך התגייר ולא החריב.
- אספסינוס – צר עליה ג' שנים. ונתן לרבי"ז; יבנה וחכמיה, שושילתא דר"ג, ואסוותא דר' צדוק. טיטוס – החריבה. ושבה את כלי המקדש, וי"א שגם לקח מטמון ממון ישראל.
- ג' עשירים יכלו לזון את ירושלים כ"א שנה: א. נקדימון בן גוריון, שנקדה (זרחה) חמה בשבילו.
- ב. בן כלבא שבוע, שהנכנס לביתו רעב ככלב יוצא שבע.
- ג. בן ציצית הכסת, י"א שציציתו נגררת על כסתות משי.
- וי"א שכסתו מוטלת בן גדולי רומי.

- "משיב חכמים אחור ודעתם יסכל"; א. שריב"ז לא ענה לאספסיינוס שאפשר להוציא את הדרקון ולהציל את החבית.
 - ב. שריב"ז לא ביקש שלא יחריב את ירושלים כלל.
 - יתוש ניקר במוחו של טיטוס: א. י"א שבסופו היה כציפור דרוו במשקל ב' סלעים (כ-40 גרם).
 - י"א שבסופו היה כגוזל בן שנה במשקל ב' ליטריין (960 גרם).
 - ב. פיו של נחושת וציפורניו של ברזל.
 - ג. יתוש נקרא 'בריה קלה' כי יש לו פה להכניס ולא בית הרעי להוציא.
- תוסי: טיטוס לא נעשה טריפה בניקור זה, או משום הנכנס דרך חוטמו ולא ניקב הקרום.
- או משום דיש לחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה.

נז

- טיטוס הרשע - נידון במה שפסק על עצמו, וכל יום אוספים את אפרו ודניס ושורפים ומפזרים בז' ימים.
- בלעם - נידון בשכבת זרע ורותחת, מידה כנגד מידה שבעצתו זנו העם עם בנות מואב.
- פושעי ישראל - נידון בצואה ורותחת, דכך הוא דינו של המלעיג על דברי חכמים.
- כשהעלום באוב; טיטוס אמר להתגרות בישראל, בלעם אמר לא לדרוש בשלומם, ופושע ישראל אמר לדרוש בטובתם.
- מעשה בארוס וארוסתו שנשבו ולא נגע בה עד יום מותו כי לא נתן לה כתובה. ופטפט (ולול) ביצרו יותר מיוסף; שהיה כל יום ויום, שהיו במיטה אחת, ושהיתה אשתו.
- לובן ביצה - סולד מן האור (מתייבש ונקרש). שכבת זרע - דוחה מן האור (ונבלע בכגוד).
- אנשי הר המלך היו צדיקים, ומ"מ נחרבה, דנענשו על שלא התאבלו על ירושלים.
- גרי צדק; ¹נבוזראדן, ²מצאצאיו של המן, ³מצאצאיו של סיסרא, ⁴מצאצאיו של סנחריב דהיינו שמעיה ואבטליון, ⁵בן אחותו של טיטוס דהיינו אונקלוס, ⁶ונירון קיסר.
- "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה":
- א. אלו ד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון וקפצו לים.
- ב. זו אשה ושבעה בניה.
- ג. זו מילה שניתנה בשמיני.
- ד. אלו ת"ח שמראין הלכות שחיטה בעצמן, ושמא יתחבנו בגרונו. ואין לעשות כן, וכן צרעת.
- ה. אלו ת"ח שממיתין עצמן על דברי תורה.
- תוסי: היה מותר לאותם ילדים וילדות ליטול נפשם, או כי חששו שע"י יסורין יסיכמו לחטוא.
- או כי ע"כ היו מעניין אותן (לעבירה).

נה

- תפילין של יד - נמצאו בהרוגי ביתר מ' סאה.
- תפילין של ראש - נמצאו ק"כ סאה (י"א ג' קופות של מ' סאה, וי"א מ' קופות של ג' לוגין), דש"ר גדול פי שלוש מש"י, דבש"י יש ד' פרשות בבית א' ובש"ר יש פרשה בכל בית.
- תוסי: אין פודין שבויין יותר מדמיהן, אא"כ איכא סכנת נפשות, או חשש שיטמעו.
- ואא"כ השבוי מופלג בחכמה.
- לקח מסיקריקון ואח"כ מבעה"ב (לפני שתקנו שהמקח קיים) וכן בלקח מהאיש ואח"כ מהאשה - מקחו בטל; לרב-ה"מ בע"פ אבל בשטר קנה.
- לשמואל- אף בשטר לא קנה, אא"כ כתב בו אחריות.
- תוסי: לרב קנה, או דמירי בכתבה בשטר נפרד, אבל בשטר בעלה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לו.
- או דמירי בכתבה בשטר בעלה שמוכרת, משא"כ בכתבה שמוחלת או נתרצית במכירתו.
- או דמירי בסתם דאחריות טעות סופר (ובזה פליגי), משא"כ במפרשת שאין אחריות.

- שילם רביע כתקנתו והחזיק ג"ש ומכר ובעה"ב טובע - טוענין ללוקח שני (ולא לראשון) שראשון לקחה, לרש"י - אע"ג די"א דלא טענינן ללוקח, הכא מודה, דהקונה מסיקריקון יודע שיש לקנות מבעה"ב. לתוס' - לכו"ע טענינן, ואפי' הכא, דס"ד שבעה"ב לא מיחה מפני יראת הסיקריקון.
- בעל הקרקע שהלך - מי שישלם ססקא (סס) יאכל פירות, ואח"כ תחזור הקרקע לבעלים. ואם שילם מס ג' שנים קדימה והגיע הבעלים אחרי שנה, הניח מעותיו על קרן הצבי.
- תוס': המשתמט ממס - מי שישלם ססקא יקבל את הקרקע ובעל הקרקע מפסידה לגמרי.
- משלם קרקע או מעות - לפי רצון הבעלים. רביע; לרב - לפי שווי חמישית מהקרקע, דהכי אוזיל גביה. ורביע' היינו רבע מהמעות ששילם.
- לשמואל - לפי שווי רבע מהקרקע, דהכי אוזיל גביה.

נב

- למתני' דסנהדרין - בדיני נפשות מתחילין מן הצד (מן הקטן) שיוכלו ללמד זכות ולא יכנעו לגדול, דדרשי' ל'א תענה על רב'. בשאר דינים מתחילין מן הגדול.
- בב"ד של רבי - התחילו תמיד מן הצד, לרש"י - דמוקי ל'לא תענה על רב' בכל הדינים. לתוס' - משום ענווה של רבי.
- ממשע עד רבי ומרבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד, דהיינו כל ימי גדלותו. ואפי' שיש עוד אלא שכפוף לו.
- חרש; לתנא קמא - רומז (בידיו ובראשו) ונרמז. ואפי' בגיטין, דכשם שנכנס כך יוצא.
- לבן בתירא - גם קופץ (בשפתיו) ונקפץ, ו"א במטלטלין ומשום כדי חייו, אבל בגיטין בעי' רמיזה. וי"א בין בגיטין בין במטלטלין.
- פעוטות, דהיינו בין שש לעשר כל חד וחד לפי חורפיה; מכרן - הוי מכר, דתקנו כן משום כדי חייו.
- טעותן - עד שנות שנה הקונה ומחזיר אונאה, יותר משנות בטל מקח.
- מתנתן - נפשט שהוי מתנה, ואפי' מתנת שכ"מ ואפי' מתנה מרובה. ולא מתנת קרקע (תוס').
- כהן קורא בתורה ראשון מה"ת; לרב יוסף - והתורה אמרה כן מפני דרכי שלום דלא ליתנו לאינצויי. לאביי - אינו יכול לחלוק כבוד לרבו מפני דרכי שלום.
- בזמנם - ה"מ בשבת וי"ט, אבל בב' וה' חולק דלא שכיחי רבים. תוס': בזמננו - ה"ה בב' וה', דשכיחי רבים כשבת וי"ט.
- ביהכ"נ שאין שם כהן - נתפרדה חבילה, לפי' א' ברש"י - איבד הלוי את כבודו ואינו קורא כלל.
- לפי' ב' ברש"י - א"צ להקדים לוי לישראל, ומי שירצה יקדים. אין שם לוי - אותו כהן יקרא שוב. תוס': ואיכא היכר בין הקריאות; או לאחר שתקנו שכ"א מברך לפניו ולאחריה.
- או שיושב בין הקריאות.
- תוס': אין לוי וישראל - כהן אחד קורא הכל ועל כל פרשה יברך לפניו ולאחריה.
- כהן אחר כהן - לא יקרא משום פגמו של ראשון. ואפי' שמוחזק שאביו כהן, יאמרו (היוצאין) שאביו לקח ממזרת וכדו' והרי הוא חלל.
- לוי אחר לוי - לא יקרא משום פגם שניהם, דיאמרו שאחד מהם אינו לוי. משא"כ ככהן אחר כהן דא"א לפגום שני, שהרי קרא במקום לוי.

ס

- בשבת אחרי כהן ולוי: א. קוראין ת"ח הממונין פרנסים (על הציבור).
- ב. ואח"כ ת"ח הראויין למנותם פרנסים, דהיינו שעונה בהלכה בכ"מ.
- ג. ואח"כ בני ת"ח שאבותיהם ממונין פרנסים.
- ד. ואח"כ ראשי כנסיות וכל אדם.

- קריאת התורה: א. אין קורין בס"ת שחסר בו יריעה אחת.
- ב. אין קורין בחומשין, ואפי' עשוי בגלילה כס"ת שלנו.
- ג. ספר הפטרות;
- לרבה ורב יוסף- אין לקרות בו, ואין לטלטלו בשבת, דאין לכתוב דברים שבע"פ.
- לר' יוחנן ור"ל- מותר לקרות ולטלטל, דניתן לכתב משום "עת לעשות לה'".
- לכתוב מגילה (פרשה) לתינוק להתלמד בה; לתנא קמא - אסור, אא"כ כותבה בראשי תיבות.
- ואא"כ בדעתו להשלים.
- לר' יהודה - מותר, ואפי' למ"ד תורה חתומה ניתנה, כיון דלא אפשר.
- פרשת טמאים; לרש"י - ויהי אנשים וגו', ונאמר בר"ח ניסן שאז הוקם המשכן והוקבעו ג' מחנות, ויכלו ליטהר עד פסח.
- לתוס' - היה בפסח וי"א שחל שביעי שלהם בע"פ, אלא פרשת וינזרו ודרשן ונבילה וכו'.
- אין משנים מקום העירוב - משום חשדא, לרש"י - שהנכנס לאותו בית יחשוד שמטלטלין בלא עירוב.
- לר"ת - שיאמרו שנחשד לגנוב פת של עירוב.
- ולא משום כבוד, וכהא דשינו מקומו של ההוא שיפורה, לרש"י - שופר של תקיעות ע"ש.
- לרש"ג - שופר שמניחין בו מעות נרבה (וכן לתוס').
- בני נהרא; לרב - התחוננים משקים ראשונים, ועליונים לא יסכרו למעלה.
- לשמואל - העליונים סוכרים ומשקים ראשונים.
- « להלכה - כל דאלים גבר. תוס': אן דלית להו דהלכה כשמואל בדיני (וכרב באיסורי).
- אן דאית להו, אלא דהכא מסתבר טעמא דרב.
- ולכו"ע מי שרוצה להשקות בדליים יכול.
- ולכו"ע אם המים עוברים בכורו, אפי' שהוא למעלה, א"צ לכסות בורו.
- כרו מעקף לנהר שיעבור בשדותם; לרש"י - אביי אמר להם לסתום, ולא דמי לדרב ושמואל דלעיל.
- לר"ח - אמר לשאר שלא יכול למחות משום דכל דאלים גבר.

סא

- מצודות חיה ועופות ודגים, ומציאת חש"ו, ומה שתחת עני המנקף בראש הזית; יש בהן גזל מדרבנן - לתנא קמא - מפני דרכי שלום.
- לר' יוסי - גזל גמור, ומוציא בדיינים (ואינו פסול לעדות ואינו עובר בלאו).
- יש בהן גזל מה"ת - בגנן מצודות שיש להם תוך (רשת), קנה לו כליו. משא"כ בחכה וכדו'.
- ובגנן עני שליטת ונתן, לרש"י - שנתן בידו ע"ג קרקע.
- לתוס' - אפי' שאחז בהם להפילם ולא נתעכבו בידו.
- מפני דרכי שלום: א. אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט שכחה ופאה.
- ב. מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל.
- ג. מבקרים חולי נכרים עם חולי ישראל.
- ד. קוברין מתי נכרים (בקבר עכו"ם) שמצאום עם מתי ישראל.
- מפני דרכי שלום התיירו להשאיל כלים לעוברי עבירה והתיירו לסייעם שלא בשעת עבירה עצמה. ולכן; חשודה על שביעית - אסור לטחון עמה (וכן לבורו), דשביעית דאורייתא.
- לר"ת - מיירי בידוע שיש לה רק פירות, דאל"כ תלינן בפירות היתר ומותר גם למכור לה כלים אפי' שבמכירה לא שייך דרכי שלום.
- לתוס' - מיירי אפי' בסתם, דאחמור רבנן בחשודים כאילו היא ודאי איסור.
- אשת עם הארץ - מותר לטחון עמה, לאביי - דרוב ע"ה מעשרין הן.
- לרבא - מיירי במוחו' לעשר, וחשודה לאכול חולין בטומאה.
- לרש"י - דבאיסור דרבנן מותר לסייע, ולרבא סתם ע"ה ספק מעשר והוי איסור דאוריית'.
- לתוס' - אביי מיקל במעשר דרבנן ומחמיר בטומאה דרבנן, ולרבא איפכא, דמחמיר באיסור דמאי אע"ג דרוב ע"ה מעשרין.

- אשת ע"ה, משעה שנתגלגלה לחלה אסור לסייע לה, דמדאורייתא אסור לטמא חלה. וכן לא יטחון לכהן שאוכל תרומה בטומאה.
- אין מפקידין תרומה אצל ע"ה. וה"מ אצל כהן ע"ה, דלבו גס בה ויגע, אבל אצל ישראל מותר. וה"מ בהוכשרה, אבל בלא הוכשרה מותר.
- ואפי' בכלי חרס המוקף צמיד פתיל, שמא תסיטנו אשתו נדה.
- ע"ה; לתוספת- לא גזרו עליו משכב ומושב והיסט (משא). ובצינורא שלו דאפשר להיזהר בזה.
- לר"מ מפונטיזא- לשום דבר אינו כזב, ומטמא רק מטעם בגדיו שמא ישבה עליהם אשתו נדה, וצינורא שלו טמא לפי שנגע בשפתיו ולא מטעם מעיין.
- מפקידין חולין אצל ע"ה, דאין חשודין להחליף בשאינו מעושר או בפירות שביעית.
- חנץ מנותן לחמותו לאפות לו, דמחלפת המתקלקל, דרוצה בתקנת בתה ובושה מחתנה.
- וחנץ מבר בי רב שנותן לפונדקית לאפות לו;
- לרש"י- דישי לה הוראת מצווה, דאמרה בר בי רב ליכול חמימא ואני קרירא.
- לתוס'- דישי לה הוראת היתר, דכיון שטרחו בשבילו אמרה בתמיה הוא חמימא ואני קרירא.

סב

- אשת חבר לא תטחן עם אשת ע"ה; לתנא קמא- בזמן שהיא טהורה, ולא בזמן שהיא טמאה.
- לר"ש ב"א- אף בזמן שהיא טמאה, דאשת ע"ה גונבת ומאכילתה, דאמרה תורא מדישיה אכיל.
- לרש"י- מיירי בעיסה של הע"ה, ולת"ק בזמן שאשת חבר טמאה לא חיישי' שתאכל כיון שאינה נוגעת.
- לר"ת- מיירי בעיסה של אשת חבר, אבל בעיסה של הע"ה מותר לה להאכילה דמקבלין דבר מועט מן הנשים.
- ולת"ק בזמן שאשת ע"ה מחזקת עצמה טמאה אינה נוגעת.
- ע"ה שאמר לגבל תקן חלה בשבילי, או שאמר לבדד (בעל בית הבר) תקן תרומה בשבילי; לא יתקן - אם הע"ה כבר עשה את העיסה ואת השמן.
- לרש"י- שאם חבר יתקן לו, הכהן יסמוך עליו ויחשוב שטהורה, והרי נטמאה ביד ע"ה.
- לתוס'- לא יתקן אפי' ממקו"א, דמשום שכר פורתא דחלה ותרומה לא התירו ודלמא נגע.
- יתקן - אם עשה לו את הכל מהתחלה בטהרה, דהתירו משום כדי חייו דגבל ודברד. ומביא לו את החלה בכלי גללים וכדו' שאינן מקבלין טומאה, ומאיים עליו שאם יגע יחזור לטבלו, וכיון שאינו רגיל בכלים אלו נזכר באיום.
- עכו"ם: א. אין עודרין (הופרין) עמו בשביעית, ומפני דרכי שלום מותר לומר לו תחזקה ידיכם.
- ב. מפני דרכי שלום יתן לו שלום אפי' ביום אידם. וה"מ בשפה רפה ובכובד ראש.
- וה"מ במצאו בשוק, ולא ילך לבית העכו"ם.
- וה"מ פעם אחת, ולא יכפול לו שלום.
- תוס': וה"מ לבבלי, ולירושלמי לא יתן שלום כלל.
- תוס': אגיסטון חורש בשביעית, לרש"י- דהיינו שכיר לנכרי.
- לתוס'- מקבל מהמלך וצריך לפרוע כך וכך בשנה; ושמא איכא סכנת נפשות.
- א"נ דס"ל יש קנין לנכרי בא"י.
- א"נ דשביעית בזה"ז דרבנן, וגבי מלך התירו.
- התקבל גט זה לאשתי - יכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע לידה, דהוי שליח הולכה, דאדם יודע שאינו עושה שליחות לקבלה והתקבל והולך קאמר.
- אמרה התקבל לי גיטי - משנתן לידו אינו יכול לחזור בו, דהוי שליח לקבלה והוי כידה.
- אמר לשליח קבלה הילך - הוי קבלה, דהילך היינו כמו שאמרנו, אא"כ הוסיף ואמר אי אפשי שתקבל לה.
- אמר לשליח קבלה הולך - פליגי אם הולך כזכי והוי קבלה, או לאו כזכי ועקרן להיות שליח הולכה.
- איש - נפשט שיכול להיות שליח קבלה, אפי' שאינו בקבלת גט, שכן אב מקבל גט לבתו קטנה.
- אשה - נפשט שיכולה להיות שליח הולכה, אפי' שאינה בנתינת גט, וכהא דה' נשים מביאות גיטה וכהא דהאשה עצמה מביאה גיטה.